

sing me in

collective singing in the integration process of young migrants

Nuorten pakolaisryhmien kanssa laulaminen

Free handbook

www.SingMeln.eu

Julkaisija

Tämän käsikirjan julkaisee the European Choral Association – Europa Cantat (Weberstrasse 59a, 53113, Bonn, Germany) Sing Me In -hanketta varten.

Käsikirjaa saa vapaasti ladata, jakaa ja tulostaa.

Kumppanijärjestöjen kirjoittamat tekstit on lisensoitu Creative Commons Attribution 4.0 International Public Licensen alle. Tekstejä saa jakaa ja soveltaa näillä ehdoilla.

<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Suurilla lainauksilla, musiikkiesimerkeillä tai kuvilla voi olla omat tekijänoikeudelliset statuksensa, jotka olemme pyrkinneet selventämään jokaisen kohdalla erikseen.

Yhteistyökumppanit

Sing Me In -projektia koordinoi

the European Choral Association – Europa Cantat (DE) www.europeanchoralassociation.org

yhdessä seuraavien tahojen kanssa:

Estonian Choral Association (EE) www.kooriyhing.ee

Sulasol (FI) www.sulasol.fi

Ung i Kor (NO) www.ungikor.no

ZIMIHC (NL) www.zimihc.nl

Koor&Stem (BE) www.koorenstem.be

A Coeur Joie (FR) www.choralies.org

Musica International (FR) www.musicanet.org

Moviment Coral Català (CAT/ES) www.mcc.cat

Koro Kulturu Dernegi (TR) www.korokulturu.org

Fayha Choir (LB) www.fayhachoir.org

SULASOL

Hanke on rahoitettu Euroopan komission tuella.

Tästä julkaisusta vastaa ainoastaan sen laatija, eikä komissio ole vastuussa siihen sisältyvien tietojen mahdollisesta käytöstä.

Erasmus+

Kirjoittajat

Monet ihmiset ovat avustaneet hankkeessa käyttäen aikaa ja energiaa oikolukien, kääntäen sekä tietoja ja tekstejä kooten. Täydellinen lista avustajista löytyy hankkeen kotisivulta www.SingMeln.eu.

Käsikirjojen toimittamista ovat valvoneet:

Burak Onur Erdem, Ingvill Espedal, Côme Ferrand Cooper, Sonja Greiner, Lucille Lamaker, Gautier Lemoine, Olav Øyehaug Opsvik, Pierre-Luc Pfrimmer, Liesbeth Segers, Çağlar Tosunoğlu, Marina Velasquez ja Jean Claude Wilkens.

Sisällysluettelo

Tervetuloa Sing Me In -hankkeeseen.....	5
Mistä hankkeessa Sing Me In – yhdessä laulaminen nuorten maahanmuuttajien integraatioprosessissa on kysymys?.....	5
Hankkeen tuotos: neljä ladattavaa käsikirjaa.....	7
Johdanto ensimmäiseen käsikirjaan.....	9
Miksi pakolaisten kanssa pitäisi laulaa.....	10
1. luku: Organisaatio.....	14
Miten pääsen alkuun.....	14
Jatkuvasti muuttuvan ja arvaamattoman kentän haasteet.....	16
2. luku Asenteet.....	17
Vieraanvarainen kuorolaulaminen.....	17
Mikä tekee hankkeesta erilaisen?.....	19
Lämminhenkinen ja ystävällinen yhteisö.....	19
Mikä tavoitteesi on? Prosessi, ei päämäärä.....	20
3. luku Ohjelmisto.....	21
Kuinka valita ohjelmisto?.....	21
4. luku Harjoitusten johtaminen.....	24
Harjoituksiin valmistautuminen.....	24
Johtamistekniikasta harjoituksissa.....	25
5. luku Esiintyminen.....	28
Onko esiintyminen välttämätöntä?.....	28
Mikä on haasteellista?.....	29
Miten ratkaista ongelmat?.....	29
Lähteitä.....	31

Tervetuloa Sing Me In -hankkeeseen

Hyvä lukija,

kiitos, kun luet tämän käsikirjan. Toivomme sydämestämme, että käsikirja osoittautuu sinulle hyödylliseksi ja motivoi sinua aloittamaan uusia musiikkihankkeita. Tämä käsikirja on yksi neljästä käsikirjasta, jotka on kirjoitettu vuosina 2016-2018 käynnissä olleen eurooppalaisen hankkeen puitteissa. Tässä esipuheessa esittelemme hankkeen lyhyesti ja kerromme, miten voit hyötyä hankkeen tiedoista.

Mistä hankkeessa Sing Me In – yhdessä laulaminen nuorten maahanmuuttajien integraatioprosessissa on kysymys?

Joillakin nuorilla on suurempi riski syrjäytyä johtuen mm. heidän sosio-ekonomisesta alkuperästään, asuinympäristöstään ja maahanmuuttajataustastaan.

Sing Me In -hankkeen tavoitteena on tuottaa lapsi- ja nuorisokuorojen johtajille ja musiikinopettajille tai kenelle tahansa kiinnostuneelle pedagogisia lähestymistapoja ja työkaluja, jotka vaikuttavat positiivisesti syrjäytymisvaarassa olevien nuorten integraatioprosessissa.

Moni nuoriso-organisaatio, joka on osallisena yhdessä laulamishankkeissa, on ilmaissut oman ja jäsenistönsä tarpeen saada työkaluja, joiden avulla voisi käsitellä ajankohtaisia kysymyksiä: nuorisojärjestöt ympäri maailman kamppailevat samojen haasteiden kanssa ja ovat vain osaksi tietoisia ratkaisuista, joita on kehitetty muissa Euroopan maissa.

Tämän hankkeen yhteistyökumppanit päättivät ottaa nämä tarpeet käsittelyyn eurooppalaisella tasolla varmistaakseen, että koko sektori ja niin monet eurooppalaiset nuoret kuin on mahdollista hyötyisivät siitä.

Yksitoista nuorisotyötä tekevää musiikkijärjestöä kymmenestä maasta yhdistivät voimansa ja käyttivät laajoja verkostojaan kerätäkseen hyvät käytänteet omilta aloiltaan ja maantieteellisiltä alueiltaan.

Kentältä tulleen runsaan panoksen perusteella ja asiantuntijoiden ja ammattinharjoittajien avustuksella ne päättivät koota innovatiivisia pedagogisia sisältöjä.

Hankkeen päätuotteet ovat kolme käsikirjaa ja hankkeen mukainen ohjelmisto-opas, jotka on tarkoitettu lapsi- ja nuorisokuorojen johtajille ja opettajille: ohjelmistoneuvoja, miten välttää sudenkuopat, esimerkkejä hyvistä käytänteistä, kommunikaatiomalleja, rahoitusvihjeitä, suosituksia siitä, miten laulajia voi valmistella yhdessä laulamista sisältävissä projekteissa.

Käsikirjat on saatavilla 11 kielellä, jotta hankkeen tavoitteet olisi helppo jalkauttaa ja jotta pystyttäisiin takaamaan mahdollisimman suuri vaikutus eurooppalaisten ja muidenkin nuorisotyöntekijöiden yhteisöissä.

Taataksemme tehokkaan jalkautuksen järjestämme tulostenlevitystilaisuuksia osana koulutustapahtumia ja konferensseja, jotka keräävät kohderyhmiämme Euroopassa. Nämä tapahtumat antavat meille mahdollisuuden tavoittaa aktiivisia ammattilaisia, jotka sitten puolestaan käyttävät ja levittävät työtapoja edelleen.

Antropologisten löytöjen perusteella ihmisääni oli todennäköisesti aivan ensimmäisiä instrumentteja, joita ihminen käytti tuottaakseen musiikkia, ja se auttoi yhteisön jäseniä kehittämään taitojaan, jakamaan tunteitaan ja elämään yhteisöllisesti. Yhdessä laulaminen tuotti yhteenkuulumisen tunteen. Sing Me In -hanke luottaa tuhansia vuosia pitkään perinteeseen katsoessaan tulevaisuuteen: se tarjoaa innovatiivisia ja tehokkaita työkaluja, joilla autetaan nuoria kohtaamaan toisia nuoria ilman ennakkoluuloja, oppimaan uusia taitoja ja saavuttamaan antoisan ja tasapainoisen suhteen yhteisön kanssa.

Miten yhdessä laulaminen voi olla hyödyllistä integraatioprosessissa?

Yhdessä laulaminen on sosiaalinen tapahtuma: tarkoituksena on laulaa yhdessä. Ja yhdessä laulaminen voi luoda vahvan, tunnepohjaisen ja onnellisen yhteyden elämäntavoiltaan hyvinkin erilaisten ihmisten keskuudessa. Tämä jaettu tunnekokemus, joka sisältää kauneutta, yhteistä ponnistelua ja hauskanpitoa, voi aloittaa uuden ihmissuhteen, joka lähtee kukoistamaan. Laulaminen itsessään on kuitenkin vain työkalu, jolla tasoitetaan osallistujien tilanteita: laulaessamme olemme ensisijaisesti laulajia, jotka tekevät yhteistyötä luodakseen musiikkia yhdessä. Yhdessä laulaminen luo uuden ihmissuhteen, joka perustuu tasa-arvolle (olemmehan kaikki laulajia) ja jota voidaan käyttää mielletyistä erilaisuuksista ylipääsemiseen ja vuoropuhelun ja ymmärryksen vaiheeseen astumiseen. Tämä ei kuitenkaan ole ainut työkalu. Yhdessä laulaminen on vain yksi integraatiotyökalu monien muiden mainioiden työkalujen joukossa (muut musiikkiaktiviteetit, urheilu, koulutus, työkokemus, yhteisötyö jne.), ja se voidaan yhdistää moneen vastaavan aktiviteettiin.

Anne Haugland Balsnesiä¹ lainaten:

“Lauluääni on osa ihmisen kehoa ja liittyy kiinteästi hengittämiseen. Siksi laulaminen rentouttaa ja harjoittaa lihaksia, luita ja keuhkokapasiteettia ja edistää fyysistä hyvinvointia. Lisäksi kuorossa laulaminen tuo iloa ja innostusta yleiseen henkiseen hyvinvointiin. Kuorossa laulamista kuvaillaan esimerkiksi sanalla 'kick' (väristys, sävähdys). Se on kuin rakastumisesta tai hyvältä matkalla. Tällaiset kokemukset ovat merkittäviä ihmisen terveydelle ja elämänlaadulle.

Yksi tärkeimmistä asioista, kun sopeudutaan elämään uudessa maassa, on kielitaito. Kuorossa voi oppia uutta kieltä ystävällisessä ja hyväksyvässä ympäristössä, kun kommunikoidaan kuoron harjoituksissa ja laulujen sanojen kautta. Sinun ei tarvitse osata kohdekieltä täydellisesti voidaksesi olla kuoron jäsen. Kuoro edistää myös sosiaalisen verkoston rakentamista, mikä on kriittistä integraatioprosessissa.

Kuorolaulu on yksinkertaisin tapa musisoida, koska instrumentti – lauluääni – on osa ihmiskehoa. Kuoron muodostamiseen tarvitaan vain ryhmä ihmisiä, paikka jossa kokoontua ja kuoronjohtaja. Ei ole kuitenkaan itsestään selvää, että edellä mainitut useat hyödyt aina saavutetaan. On ratkaisevan tärkeitä, että sekä sosiaalinen että musikaalinen toiminta kuorossa tapahtuu vieraanvaraisessa ilmapiirissä.”

Hankkeen otsikossa käytetään sanamuotoa ”yhdessä laulaminen nuorten maahanmuuttajien integraatioprosessissa”. Jokainen käytetyistä termeistä käsitellään myöhemmin, mutta otsikko itsessään selvästi osoittaa, että tärkein tavoitteemme on tukea prosesseja ja hankkeita, jotka auttavat ihmisiä voittamaan

¹ Anne Haugland Blasnes tutki KIA Multicultural Gospel Choirin (The KIA Choir) toimintaa Kristiansandissa Norjassa keväällä 2012. Kuoro on osa KIA:n (kristillinen kulttuurienvälinen toiminta) toimintaa. Tutkimus perustui osallistujien havainnointiin ja haastatteluihin ja keskittyi pakolaistaustaisiin laulajiin.

ennakkoluulonsa. Näin ollen he aikanaan löytävät tapoja verkostoitua henkilökohtaisella tasolla, luovat uusia ihmissuhteita ja tuntevat olevansa osa ryhmää. Nuoret maahanmuuttajat, juuri maahan muuttaneet tai vahvan maahanmuuttajataustan omaavien perheiden jäsenet ovat osa eurooppalaista yhteiskuntaa. He oppivat, työskentelevät, leikkivät, puhuvat ja liikkuvat yhdessä oman sukupolvensa edustajien kanssa. He ovat huomisen aikuisia. Tapa, jolla he suhtautuvat ympäristöönsä ja miten ympäristö suhtautuu heihin, osaltaan määrittelee sen, miten yhteiskuntamme toimivat tulevaisuudessa. Vaikka todennäköisesti latsit käsikirjan internetistä, uskomme, että digitaalinen verkostoituminen ja virtuaaliyhteisöt eivät ole ratkaisu tuleviin haasteisiin. Tarvitaan kontakteja, vuorovaikutusta, dialogia ja yhteistyötä todellisessa elämässä.

Yhdessä laulaminen on erittäin joustava taidemuoto, joka määritellään vain metodinsa eli yhdessä laulamisen mukaan, ja siksi sitä voidaan soveltaa ja se voidaan omaksua uusiin musiikki- ja kulttuurisäilytöihin. Tämä yhdessä tekemisen henki on eurooppalaisen ihanteen keskiössä (mikä näkyy monissa hankkeissa sekä Euroopan unionin alueella että muualla Euroopassa).

Ketä varten tämä hanke on?

- **Lopulliset tavoitteet:** hankkeella pyritään auttamaan
 - nuoria, jotka asuvat Euroopassa ja muissakin maissa
 - nuoria, joilla on isäntämaan tai jonkun toisen maan kulttuuritausta (maahanmuuttajat ja pakolaiset)
 - nuoria, jotka laulavat tai jotka haluavat laulaa.
- **Suorat tavoitteet:** käsikirjat on kirjoitettu palvelemaan
 - ammattilaisia, jotka työskentelevät nuorison kanssa (lapsi- ja nuorisokuorojen johtajat, sosiaalityöntekijät)
 - (musiikin) opettajia, jotka haluavat työskennellä eri kulttuuritaustoista tulevien lasten ja nuorten kanssa.
- **Tulostenlevitystilaisuudet:** levittääksemme kehitettyjä työkaluja luotamme laajaan verkostoon, joka koostuu
 - järjestöistä, jotka pyrkivät kehittämään yhteistyötä nuorisotyön ammattilaisten kanssa
 - järjestöistä, jotka voivat antaa esimerkkejä hyvistä käytänteistä ja/tai jakaa hankkeen tuloksia, jotka sisältävät nämä käsikirjat ja ohjelmisto-oppaan.

Hankkeen tuotos: neljä ladattavaa käsikirjaa

Työmme tulokset (kolme käsikirjaa ja ohjelmisto-opas) ovat vapaasti ladattavissa hankkeen kotisivulta www.SingMeln.eu.

- Sing Me In: Nuorten pakolaisryhmien kanssa laulaminen
- Sing Me In: Maahanmuuttajataustaisten nuorten mukaan ottaminen olemassa oleviin kuoroihin
- Sing Me In: Kouluympäristössä työskenteleminen
- Sing Me in: Ohjelmisto-opas

Käsikirjat ovat saatavilla 11 kielellä: arabia, englantia, espanja, hollanti, katalaani, norja, ranska, saksa, suomi, turkki ja viro. Jos olet kiinnostunut kääntämään käsikirjat omalle kielellesi, ota yhteyttä. Jos haluat tietää, onko käsikirjoista ilmestynyt uusia käännöksiä, tarkista asia hankkeen kotisivulta www.SingMeln.eu.

Minkälaisia tuloksia odotamme?

Toivomme, että

- käsikirjojemme avulla syntyy monia integraatiohankkeita
- tavalliset kuorot avaavat ovensa ja hyväksyvät monikulttuurisia laulajia
- oppilaat ja koululuokat hyötyvät lauluaktiiviteeteistä (paremmat akateemiset tulokset ja luokkahuonedynamiikka kehittyy)
- kaikki osallistujat ja järjestäjät palkitaan ilolla ja hauskanpidolla, yhteisellä musisoinnilla ja musiikilla.

Nämä tavoitteet saavuttaaksemme tarvitsemme sinun apuasi. Jos pidät käsikirjoistamme, jaa ne kollegoittesi ja ystäväiesi kanssa. Ja jos et pidä niistä, lähetä palautetta, jotta voimme parantaa niitä.

Termimääritelmiä

Hankkeen englanninkielinen nimi on "Sing Me In: Collective singing in the integration process of young migrants". Selitetäänpä hiukan näitä termejä:

[...] yhdessä laulaminen [...]

Vaikka suurin osa hankkeen yhteistyökumppaneista työskentelee kuorolaulun parissa, uskomme, että mikä tahansa yhdessä laulamisen muoto voi olla hyödyllistä. Perinteinen kuorotyöskentely – kuoronjohtaja, nuotit ja eri äänissä laulavat laulajat – ei ole ainut oleellinen muoto tässä hankkeessa. Lähestymistapamme kattaa kaikki laulamistavat (a cappella tai instrumenttien kanssa laulamisen, yksinäisen tai moniäänisen laulamisen) kuin myös minkä tahansa ohjelmiston tai tyylin. Keskeisenä voimavarana tässä on äänen yhdistämisen intiimi ja yhdistävä voima.

[...] integraatioprosessi [...]

Olemme hankkeen alusta saakka olleet tietoisia siitä, että integraatio-termiä saatetaan pitää vanhanaikaisena tai jopa vääränä tai poliittisesti epäkorrektina joissakin maissa, kulttuureissa ja kielissä. Tavoitteemme ei ole päättää, pitäisikö maahanmuuttajat integroida tai sopeuttaa uuden kotimaan oloihin. Tavoitteemme on antaa uusia ideoita ja työkaluja, joita voidaan käyttää niissä uskomattoman monisyisissä konteksteissa, joissa eri kulttuuri- ja kielitaustoista tulevien ihmisten täytyy rauhanomaisesti elää rinnakkain jossain maantieteellisessä, poliittisessa, taloudellisessa ja kulttuurisessa tilassa – tilassa, jossa yhdessä laulaminen voi toimia ihmisten välisen kohtaamisen ja vuorovaikutuksen työkaluna. Lyhyesti: tavoitteemme on parantaa kaikkien osallisten elämänlaatua.

Täytyy muistaa, että integraatio on vastavuoroista: isäntäkulttuurinkin täytyy integroitua aivan yhtä lailla kuin maahanmuuttajakulttuurien. Monimuotoisessa maailmassa kaikkien täytyy integroitua.

[...] nuori [...]

Hanke keskittyy nuoriin maahanmuuttajiin. Nuorella tarkoitetaan yleensä ihmisiä, jotka elävät formatiivisia vuosiaan (lapset päiväkotistä aikuisuuteen). Kun tarkoitamme jotain tiettyä ikää, kerromme sen. "Nuori" on tietenkin erittäin monimerkityksinen käsite, jonka tulkinta riippuu maasta, kulttuurista ja sosioekonomisesta tilanteesta.² Huomaat myös, että ajoittain viittaamme aktiviteetteihin ja käytänteisiin, joissa osallistujat tulevat useista sukupolvista, tai että haluamme oppia jotain kokemuksista, jotka on kerätty aikuisten kanssa työskentelystä, ja jakaa ne opit kanssanne. Tilanteen voi kääntääkin: näissä käsikirjoissa annettuja työkaluja voi käyttää myös työskenneltäessä saman tyyppiset lähtökohdat omaavien aikuisten kanssa.

[...] maahanmuuttajat [...]

UNESCO määrittelee termin maahanmuuttaja seuraavasti: "kuka tahansa ihminen, joka asuu väliaikaisesti tai pysyvästi maassa, jossa hän ei ole syntynyt ja johon hän on luonut oleellisia sosiaalisia siteitä." Tämä määritelmä sisältää pakolaiset ja turvapaikanhakijat.

Meidän hankkeellamme on kuitenkin laajempi ulottuvuus, joka käsittää maahanmuuttajanuoret (ensimmäisen, toisen tai jopa kolmannen sukupolven maahanmuuttajat), jotka saattavat tarvita syvempää integraatiota (tai kotouttamista) isäntäkulttuuriin. Tiedostamme kyllä, että on nuoria maahanmuuttajia, jotka ovat täysin sopeutuneet uuteen kotimaahansa eivätkä tarvitse tukea. Monia käsikirjoissamme esiteltyjä työkaluja voidaan käyttää myös kotoperäisten syrjäytymisvaarassa olevien nuorten kanssa työskentelemiseen.

² Kun ei erikseen mainita, käytämme seuraavaa ikäjakoa: lapset 0–12, nuoret = 13–30, teinit = 13–18, nuoret aikuiset = 18–30

Clément Vidal

Johdanto ensimmäiseen käsikirjaan

Tämä käsikirja on tarkoitettu kaikille, jotka miettivät tai suunnittelevat hanketta, jossa lauletaan yhdessä pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden kanssa pakolaiskeskuksissa, -leireillä tai vastaavissa paikoissa, joissa asuu maahanmuuttajia tai ihmisiä, jotka pakenevat sotaa tai köyhyyttä. Tämän käsikirjan kirjoittivat ja laativat yhteistyökumppanit Euroopan unionin, Turkin ja Libanonin alueella, ja se perustuu tietoihin mainituilta alueilta. Käsikirjan tekoa koordinoivat Choral Culture Association Turkista ja Norjan lapsi- ja nuorisokuoroliitto Ung i Kor.

Tiedot ja kokemukset kerättiin kyseisiltä alueilta kahden erilaisen kyselyn avulla. Kun tiedot yli sadasta hankkeesta, joissa laulettiin yhdessä ja joihin osallistui maahanmuuttajanuoria, oli kerätty, käsikirjan kirjoittajat kääntyivät muutaman valitun hankkeen projektipäälliköiden puoleen ja syvensivät tietoja kyselyllä, joka koski pakolaisten kanssa työskentelyä pakolaiskeskuksissa ja -leireillä. Käsikirjan rakenne oli määritelty ennen hankkeen viimeisimmän osan toteuttamista ja toisen kyselyn kysymykset laadittiin niin, että vastaukset sopivat suoraan käsikirjan rakenteeseen.

Kyselyjen lisäksi tietoa kerättiin epävirallisten haastattelujen ja keskustelujen kautta mainittujen järjestöjen eri verkostoissa ja yhteistyökumppaneiden käytännön kokemuksia kirjattiin muistiin. Käsikirjassa viitataan myös kirjallisuuteen ja joihinkin lähteisiin internetissä, ja suosittelemme mainittuja lähteitä lisälukemistoiksi. Omien ajatustemme ja ohjeidemme lisäksi norjalainen musiikin professori ja kuoroasiantuntija Anne Haugland Balsnes on kirjoittanut lyhyen tekstin toiseen lukuun.

Käsikirjan rakenteen ja kirjoitusten tavoitteena on sekä opastaa että kannustaa kaikkia, jotka harkitsevat työskentelevänsä yhdessä laulamisen hankkeissa pakolaisten kanssa. Jotta pääsisimme tavoitteeseemme, olemme luoneet rakenteen, jossa annamme käytännön neuvoja ja pohdiskellemme erilaisia haasteita, joita hankkeen tutkimusvaiheessa on tullut esille. Tutkimus perustuu erilaisten hankkeiden tietoihin ja toivomme, että käsikirjoistamme on hyötyä vastaavissa hankkeissa monissa muissakin maissa.

Vaikka annammekin käsikirjassa käytännönläheisiä neuvoja, uskomme kuitenkin, ettemme me tai kukaan pysty antamaan täydellisiä neuvoja kaikkiin haasteisiin, joita tällaisissa hankkeissa tulee eteen. Erilaiset

osallistujasegmentit vaativat omanlaisiaan ratkaisuja ja suunnitelmia, ja sama pätee myös maahanmuuttajarakenteisiin eri maissa Euroopassa ja muualla maailmassa. On parasta aloittaa tekemällä taustatutkimusta, mutta on tärkeää myös uskaltaa ryhtyä yhteistyöhön erilaisten ihmisten kanssa erilaisissa paikoissa ja hankkeissa, joiden lopputulokset ovat vielä hämärän peitossa.

Jotta sinun olisi helppo lähteä suunnittelemaan ja toteuttamaan hankettasi, olemme jakaneet käsikirjan viiteen lukuun: 1. Organisaatio, 2. Asenteet, 3. Ohjelmisto, 4. Sessioiden johtaminen ja 5. Esiintymiset. Näin olemme kattaneet suurimman osan niistä aihepiireistä, joita sinun täytyy miettiä ja työstää, kun suunnittelet hankettasi.

Ensimmäisessä luvussa "Organisaatio" annamme muutaman yksinkertaisen ohjeen siitä, miten hankkeen voi aloittaa ja miten toimia yhdessä pakolaisten, vapaaehtoisten, työntekijöiden ja muiden ihmisten kanssa tässä muuttuvassa ja arvaamattomassa kentässä. Pyrimme opastamaan sinua prosessissa, joka alkaa hankkeesi perusajatuksen muodostamisesta ja sitten vie sinut läpi koko prosessin ottaen huomioon kaikki näkökulmat, jotka sinun pitäisi ottaa huomioon hankkeen yksityiskohdat mukaan lukien.

Toisessa luvussa "Asenteet" käsittelemme kysymyksiä, miten lähestyä tätä työtä. Mikä tekee näistä hankkeista erilaisia verrattuna muihin laulutapahtumiin ja miten tämä erilaisuus vaikuttaa työskentelyyn. Luku käsittelee aihepiiriä perustuen norjalaisen musiikkiprofessori Anne Haugland Balsnesin tekstiin vieraanvaraisesta ja hyväksyvästä kuorolaulamisesta. Miten luodaan ihanteellinen ympäristö ihmisille, joilla on hyvinkin erilaiset kulttuuritaustat ja jotka ovat juuri tulleet uuteen vieraaseen maahan?

Kolmannessa luvussa käsitellään ohjelmistokysymyksiä. Miten löydät sopivaa ohjelmistoa pakolaisille? Mitkä ovat tekijät, joiden perusteella valitaan pakolaiskuorohankkeiden ohjelmisto? Mikä on sopiva tyyli, vaikeusaste, kieli ja kulttuuri?

Neljännessä luvussa käsitellään sessioiden johtamista. Luvussa annetaan ohjeita harjoitustavoista ja siitä, miten ryhmästä kehitetään hyvä kuorotiimi. Mahdolliset herkkyydet/haavoittuvaisuudet ja traumat, joita laulajilla voi olla, on otettu huomioon tässä. Lisäksi pohditaan, kuinka järjestää sessioiden logistiikka mahdollisimman tehokkaasti.

Viidennessä luvussa keskitytään hankkeen esiintymisaspekteihin. Kuinka tärkeää on, että ryhmä esiintyy? Millainen vaikutus esiintymisellä on hankkeen onnistumiselle? Onko pakko esiintyä vai voiko esiintyminen olla vain vaihtoehto hankkeessa? Tässä luvussa kootaan yhteen myös erilaisia ajatuksia ja mielipiteitä esiintymisen merkityksestä, kun työskennellään pakolaisten kanssa.

Miksi pakolaisten kanssa pitäisi laulaa

"Tällä hetkellä koemme historiamme korkeimmat luvut ihmisten siirtymistä. 65,6 miljoonaa ihmistä ympäri maailmaa on pakotettu jättämään kotimaansa. Heidän joukossaan on 22,5 miljoonaa pakolaista, joista yli puolet on alle 18-vuotiaita. Joukossa on myös 10 miljoonaa ihmistä, joilla ei ole kansalaisuutta tai mahdollisuutta perusoikeuksiin kuten koulutus, terveydenhoito, työ tai liikkumisen vapaus (...) noin 20 ihmistä pakotetaan jättämään kotipaikkansa joka minuutti (...)" (UNHCR 2017a).

Tämä lainaus ja nämä UNHCR:n vuoden 2016 tilastovuosikirjan antamat luvut antavat kontekstin nyky-Euroopan alueella tapahtuvalle muutokselle ja Euroopassa käytävälle merkittävälle poliittiselle keskustelulle. Vaikka vain 17 prosenttia maailman siirtolaisista asuu Euroopassa (ibid), ovat luvut silti ällistyttäviä, ja esimerkiksi Saksassa pakolaisväestö on enemmän kuin kaksinkertaistunut vuoden 2016 aikana. Silti suurin osa pakolaisista asuu edelleen muutamassa köyhässä kehitysmaassa (UNHCR 2017b). Vaikka valtiot, järjestöt ja instituutiot pyrkivät ratkaisemaan ongelmaa, on todennäköistä, että tilannetta ei pystytä maailmanlaajuisesti ratkaisemaan vielä kymmeneen vuosiin.

Kansalaisina ja kanssaihmisinä meistä usein tuntuu siltä, että haluaisimme auttaa tarvitsevia, ja suurin osa meistä haluaisi antaa apua sille alalla, jonka parhaiten osaamme. Jos harkitset työskentelyä pakolaisten kanssa yhdessälaulamishankkeessa, sinulla varmasti on taitoja ja osaamista alalle, ja jaat uskomme laulun ja musiikin voimaan sosiaalisena keinona tuoda ihmisiä yhteen ja nostaa esille eri osapuolien parhaat ominaisuudet. Alla olevissa kappaleissa haluamme vielä vahvistaa uskoasi ja kannustaa sinua ottamaan askeleet kohti visiosi toteutusta. Miksi siis lähtisit mukaan yhdessälaulamishankkeeseen?

Se toimii!

Yhdessä laulamisen sosiaalisia, fyysisiä ja psykologisia vaikutuksia on tutkittu paljon, ja tutkimuksia on aivan liian monta laitettavaksi tähän käsikirjaan. Aihepiiri on kuitenkin erittäin kiinnostava. Tieteellisten artikkelien lisäksi käsikirjassa on monia esimerkkejä verkkolähteistä, joihin on helpompi päästä käsiksi.³ Yhdessä laulaminen on, varsinkin pakolaisille, olennainen tapa ilmentää patoutuneita/tukahdutettuja tunteita ja mahdollisesti vähentää ahdistusta. Näiden tutkimustulosten lisäksi olemme varmasti samaa mieltä siitä, että yhdessä laulaminen tarjoaa erinomaisen mahdollisuuden sosiaaliseen kanssakäymiseen, kulttuurivaihtoon ja ihmisten yhteen tuomiseen. Jos hankkeesi suunnitellaan ja toteutetaan sopivasti, se antaa varmasti positiivisen ja palkitsevan kokemuksen kaikille hankkeeseen osallistuneille.

Se on mahdollista!

Ehdotukset tarkoituksenmukaisesta ja palkitsevasta toiminnasta pakolaisille otetaan ilolla vastaan, oli sitten kyseessä kansalaisjärjestöjen järjestämä tai valtion rahoittama pakolaiskeskus tai -leiri. Paikallisesti on useita rahoitusmahdollisuuksia ja hyvin suunnitellulla hankkeella on hyvät mahdollisuudet saada rahoitusta. Järjestelykykyysi, olit sitten taiteilija, kasvattaja tai kulttuurityöntekijä, osoittautuu hyödylliseksi ja käyttökelpoiseksi. Vaikka järjestelyissä onkin muutamia keskeisiä eroavaisuuksia ja haasteitakin jokapäiväiseen kulttuurityöhösi verrattuna, sinulla on tarvittavat taidot. Lisäksi moneen muuhun toimintaan verrattuna yhdessä laulamishankkeet ovat helposti toteutettavissa huolimatta siitä, kuinka arvaamatonta ja vaikeata monien pakolaisten elämä on. Hanke vaatii vähän resursseja ja on hyvin joustava paikkojen ja fasilitteettien suhteen.

Sitä tarvitaan!

Monien pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden kokemukset ovat erittäin dramaattisia ja traumaattisia. Kun he ovat leirillä tai turvapaikanhakijoille tarkoitettussa keskuksessa, tulevaisuus voi näyttää huonolta ja jokapäiväinen elämä voi olla hyvin haasteellista. Sosiaalinen ja tunteita purkava kokemus yhteisen laulamisen kautta voi olla, ei vain tervetullutta vaihtelua heidän haasteelliseen elämäänsä, vaan myös hyvin palkitsevaa ja merkityksellistä toimintaa. Joissain tapauksissa yhdessä laulaminen voi pelastaa turhautumiselta, masennukselta, yksinäisyydeltä ja vihalta. Todellakin, kun sinulle annetaan mahdollisuus kukoistaa ja kehittyä muiden kanssa yhteistyössä, ei sen pitäisi muuttua merkityksettömäksi ajanvietteeksi. Hankkeesi voi aidosti parantaa ihmisten elämänlaatua.

Toivomme, että luettuasi tämän käsikirjan olet entistäkin innostuneempi ja valmis ottamaan vastuun uudesta haasteesta ja antamaan jotain hyvää ihmisille, joiden arki on erittäin haasteellista. Uskomme ja olemme myös nähneet, että jokainen, joka on ollut mukana tällaisissa hankkeissa, kokee hankkeen tekemisen mahtavan palkitsevana ja kokee itsensä kehittämisen tunteen läpi koko prosessin. Kun pystyy auttamaan ja tekemään jotain jonkun toisen hyväksi, se ei ainoastaan tunnu hyvältä, vaan voit myös yllättyä siitä, mitä uudet ystävät ja ihmiset, joiden elämä on vaikeaa, voivat antaa sinulle.

Kannustaaksemme sinua vielä hiukan lisää kerromme Farahin tarinan johdannon loppuksi. Farah löysi tiensä uuden kotikaupunkinsa kieleen päiväkodin laulujen kautta.

Pystyt siihen – ja jos harkitset hankkeeseen ryhtymistä – tee se. Onnea matkaan!

Laulusta kieleen

Nora Bilalovic Kulset, Post Doc at the Department of Music, Norwegian University of Science and Technology (NTNU).

Laulaminen murtaa kielimuurin ja huijaa kielen aivoihin. Lue kolmivuotiaasta Farahista ja siitä, miten hän mursi kielimuurin laulamalla ja miksi niin tapahtui.

Kolmivuotias Farah istuu penkillä muiden lasten kanssa yhteisen hetken aikana. Hän on käynyt päiväkodissa nyt kuukausien ajan, mutta ei ole sanonut sanaakaan. Hän on hiljainen ja ujo, ja hänet valitaan silloin tällöin esittämään vauvaa lasten yhteisissä roolileikeissä. Hän on hiljainen ja mukautuva vauva. Suurimmaksi osaksi hän leikkii itsekseen ja muut lapset tuskin huomaavat häntä. Kuten tavallista laulamme yhdessä sitä samaa laulua, jota olemme harjoitelleet koko lukukauden. Yhtäkkiä kuulemme uuden äänen, kirkkaan ja tarkan. Käännyn Farahiin päin kuten kaikki muutkin. Hän laulaa vahvalla äänellä ja kirkkaasti, ääntää laulun sanat täydellisesti ja

³ Löydät hyödyllisiä linkkejä Europa Choral Association – Europa Cantatin kotisivulta

osaa melodian jokaisen liikkeen ja koukun. Tunnen, kuinka ihoni menee kananlihalle, kun jatkamme laulamista ja huomaan, kuinka muiden lasten kasvot hehkuvat ja kuinka he hymyilevät leveästi laulaessaan. He sanovat ilmeillään: "Katsokaa Farahia, hän osaa laulun! Hän osaa laulun! Hei Farah, näytä meille!" Ja Farah näyttää kasvavan pituutta ja hymyilee tyytyväisenä ja ylpeänä jatkaessaan laulamista. Yhteisen hetken jälkeen on aika tämän päivän apulaisen valita itselleen avustaja järjestääkseen kulkureitin käsivarsien alta lounaalle. Farahia ei ole koskaan valittu tehtävään. Tämän päivän apulainen on yksi vanhemmista lapsista. Epäroimättä hetkeäkään hän valitsee Farahin avustajakseen, ja toinen lastenlaulu alkaa. Farah osaa senkin. Minä ja muut aikuiset vaihdamme katseita ja tiedämme kaikki, että tästä päivästä lähtien Farahin todellisuus on muuttunut. Nyt hän on kielen sisällä ja voi oppia lisää leikkimällä yhdessä muitten kanssa

Laulaminen voi olla polku kielen oppimiseen monella tavalla, ja tässä lyhyessä tarinassa haluan kertoa teille kolmesta erilaisesta tavasta, joiden avulla näin voi tapahtua:

- Se murtaa kaksoissidoksen.
- Harjoitteleminen sitoumuksesta, kun laulamme.
- Huijaamme kielen aivoihimme, kun laulamme.

Kaksoissidos – ystävyystyminen

Jokainen, joka työskentelee vieraskielisten lasten kanssa, tuntee tilanteen, jossa lapsi, joka ei osaa kieltä, jätetään leikkien ulkopuolelle. Lapset eivät tee tätä välttämättä tietoisesti, mutta on vaikea leikkiä jonkun sellaisen kanssa, joka ei ymmärrä, mitä hänelle sanotaan. Tällaista tilannetta kuvaillaan hyvin Kibsgaardin ja Husbyn (2014) sekä Taborsikin (2008) tutkimuksissa. Jokainen uutta kieltä opiskeleva tulee kasvotusten tämän tilanteen kanssa: Oppiakseni kieltä minun täytyy löytää joku, jonka kanssa puhua sitä. Mutta löytäkseni puhekaverin minun täytyy osata kieltä ainakin vähän. Tätä tilannetta kutsumme kaksoissidokseksi (Tabors 2008). Kaksoissidoksen murtaminen, jotta lapsi voi osallistua sosiaaliseen toimintaan, on oleellista, jotta oppija pääsee käsiksi opittavaan kieleen.

Tässä kohtaa laulaminen tulee kuvaan. Jos laulamme yhdessä päiväkodissa ja pidämme kiinni ohjelmistosta, jota kertaamme paljon, jotta laulut tulevat kaikille tutuiksi, voimme murtaa kaksoissidoksen, kuten tarinassamme kävi Farahin kanssa. Laulaminen tarkoittaa lapsille eri asiaa kuin aikuisille. Voimme nähdä laulun toimintana, jonain jonka tunne tai emme tunne, jonain jota meidän pitäisi tehdä tai ajankuluna. Lapsille laulaminen on tapa kommunikoida – laulu on kieli, jolla vahvistetaan jo olemassa olevia sosiaalisia sidoksia. Toisaalta laulu voi tarkoittaa aikuisillekin samaa, mutta usein tärkeämmäksi nousee ajatuksemme laulamisen laadusta, sanojen muistamisesta ja hyvästä esittämisestä. Mutta kun laulamme, rakkaushormonin eli oksitosiinin arvot kehossamme nousevat. Oksitosiini tekee meistä empaattisempia, pidämme toisistamme enemmän, luotamme toisiimme enemmän ja ajattelemme enemmän yhteisöä kuin itseämme (Grape et al. 2003; Keeler et al. 2015; Kreutz 2014). Jos siirrämme sivuun ajatuksemme intonaatiosta tai siitä, että pitävätkö lapset laulusta vai eivät, voimme me aikuisetkin hyötyä enemmän näistä prosesseista. Joka tapauksessa lapset ovat osa tätä, ja he laulavat tiensä uusiin yhteisöihin, uusiin ystäviin ja uusiin tapoihin olla yhdessä. Kuvittele kuinka hienoa on istua vierekkäisissä keinoissa ja laulaa laulua, jonka molemmat osaamme, vaikka toinen meistä ei osaa puhua kieltä kovin hyvin. Kyllä, tätä tapahtuu.

Oppimista ilman muistamisen pakkoa

Kielen omaksumisessa yksi avainasioista, mm. Tarborsin (2008) mukaan, on saada kokeilla uutta kieltä ilman sitoutumista. Toinen keskeinen asia on saada kokeilla uutta kieltä ilman tunnetta, että sinun täytyy lopettaa puhuminen siksi, ettet keskustelun aikana löytäisi oikeita sanoja. Meidän täytyy kehittää sellaisia tilanteita, joissa oppijat voivat tarkasti havainnoida lapsia ja aikuisia käyttämässä kieltä ja sitten kokeilla sanoa fraaseja ja ääniteitä, joita ei välttämättä käytetä normaalissa kanssakäymisessä, Tabors sanoo. Meille lapsia, laulamista ja kielenoppimista tutkiville tämä kuulostaa järjestetyltä tulokselta. Eikö tämä kuitenkin ole juuri se mitä tapahtuu, kun laulamme yhdessä? Lapsi saa tilaisuuden havainnoida muita lapsia ja aikuisia laulamassa ja käyttämässä kieltä – ja laulamalla mukana lapsi saa tilaisuuden kokeilla uutta kieltä ilman sitoumuksia. Laulun melodia auttaa intonaatiossa ja laulun rytmi auttaa vaikeiden ääniteiden rytmittämisessä. Joissain lastenlauluissa saattaa olla hyvin kummalliset sanat, mutta kummallisetkin sanat auttavat kielellä leikkimisessä.

Aivojen huijaaminen laululla

Aivot käsittelevät puhumista ja kielellistä kommunikaatiota eri tavalla kuin laulun sanojen laulamista (Sacks 2007).

Siksi aivohalvauksen saaneiden ihmisten on mahdollista laulaa, vaikka he ovat menettäneet puhekyvyn⁴.

Yksinkertaisesti ilmaistuna, laulujen laulaminen jollain kielellä huijaa kyseiselle kielelle tien aivoihin. Aivot nauttivat yhteenkuuluvaisuuden tunteesta yhdessä laulaessa niin paljon, etteivät ne huomaa tulevansa huijatuksi. Samalla tapahtuu paljon muutakin: kieli harjoittelee kaikkia uusia liikkeitä, joita kohdekielessä tarvitaan, ja fraasit ja lauseet jäävät muistiin. Ja sitten jonain päivänä kuulet, kuinka vieraskielinen lapsi käyttää lauluista oppimiaan fraaseja kommunikoidakseen muitten lasten kanssa. Kun laulu on kaikille tuttu, muiden lasten ja aikuistenkin reaktio on taatusti positiivinen.

Tässä tekstissä esitetty esimerkki tapahtui lapselle päiväkodissa, mutta laulun kautta uuden kielen oppiminen ei tunne ikärajoja. Kaikki kuvailtu toimii kaikenikäisten ihmisten kanssa. Siispä laula sydämesi kyllyydestä.

Nora Bilalovic Kulset on tohtoritutkija ja musiikkitieteilijä Norjan tiede- ja teknologiayliopiston musiikin laitoksella (NTNU). Muiden tutkimusaiheiden lisäksi hän tutkii, kuinka laulamista ja musiikin muita muotoja voidaan käyttää vahvistamaan yhteyksiä, kielen oppimista ja yleistä hyvinvointia kaiken ikäisillä ihmisillä.

⁴ Tätä kutsutaan motoriseksi tai Brocan afasiaksi, lue lisää at <https://psychneuro.wordpress.com/2016/02/10/brocas-aphasia-learning-to-speak>

1. luku: Organisaatio

Kuten mikä tahansa hanke, menestystarina alkaa fiksulla ja huolellisella suunnittelulla. Pakolaisten ja heitä ympäröivien rakenteiden ja instituutioiden kanssa työskentely vaatii erityistietämystä monestakin aihepiiristä. Tässä luvussa annamme yleisiä ohjeita hankkeen aloittamiseen, varoitamme haasteista ja kerromme, kuinka saatte tarvittavaa tietoa, rahoitusta ja rakenteita hankkeen toteuttamiseksi. Koska kaikilla mailla, alueilla ja kaupungeilla on omat haasteensa ja olosuhteensa, neuvomme ovat yleisluonteisia. Voit käyttää niitä tarkistuslistana ja palata niihin aina tarvittaessa hankkeen eri vaiheissa. Miten yleisiä ohjeita voi suhteuttaa sinun tilanteeseesi?

Miten pääsen alkuun

Idea

Jokaisen toteuttamiskelpoisen hankkeen sydämessä on selvästi ilmaistu ja ajateltu idea. Alla käsittelemme, kuinka työskentely ja yhteistyö pakolaisleirejä ja -keskuksia hallinnoivien järjestöjen ja instituutioiden kanssa voi monin tavoin olla haasteellista. Tämä todennäköisesti tarkoittaa sitä, että joudut muuttamaan ja sopeuttamaan perusideaasi moneen kertaan prosessin aikana, mikä korostaa selvästi ilmaistun ja ajattelun perusidean tärkeyttä. On paljon helpompaa tehdä muutoksia hyvin suunniteltuun rakenteeseen. Kun aloitat, tarkastele tarkkaan minkälaisen alkupisteen omat taitosi ja käytettävissä olevat resurssit antavat hankkeelle. Pitäisikö sinun aloittaa tietyn tyyppisestä taiteellisesta tai musikaalisesta ideasta vai aloittaisitko pedagogisista käsitteistä? Vastaus on varmaankin jossain noiden kahden välimaastossa, koska menet, joita haluat käyttää, ovat varmasti sidoksissa niihin musikaalisiin käsitteisiin, jotka sopivat taustaasi ja taitoihisi. Seuraavien askeleiden ja niiden työstämisen tulisi aina viitata perusideaan ja ehkä myös jollain tavalla vaikuttaa siihen. Vaikka on hankkeelle eduksi, että sitä aloitettaessa sillä on konkreettinen, hyvin perusteltu perusidea, pitäisi sen todennäköisesti olla myös yksinkertainen ja joustava, jotta hanketta työstettäessä sitä voi muuttaa vastaamaan paremmin hankkeen tavoitteita.

Selvitystyö

Toteuttamiskelpoisen hankkeen suunnittelussa tarvitaan hiukan selvitystyötäkin. Yksi selvittävä asia on kohderyhmäsi. Ovatko ryhmäsi osallistujat lapsia, teini-ikäisiä, nuoria aikuisia vai vanhempia/aikuisia? Mitä kansallisuuksia he edustavat? Onko ryhmässä kulttuurieroja, jotka pitäisi ottaa huomioon, kun suunnittelet hanketta? Minkälaista toimintaa leirissä tai keskuksessa jo järjestetään? Huolehdi siitä, että tiedät kaikki erityissäännöt vierailujen suhteen. Saavatko osallistujasi poistua keskukselta ja mitä keskuksessa määrätään dokumentoinnista, valokuvaamisesta ja muista vastaavista asioista? Ota yhteyttä pakolaisleiriin tai -keskukseen heti hankkeesi alkumetreillä selvittääksesi mahdollisimman monet edellä mainituista ja muista vastaavista asioista.

Yhteistyökumppanit

Voit olla äärimmäisen taitava ja kekseliäs ihminen, mutta tukea antavien ja luovien yhteistyökumppaneiden hankkiminen ja saaminen, varsinkin pakolaisorganisaatiosta, on aina hankkeelle eduksi. Tarkista oma sosiaalinen ja ammatillinen verkostosi potentiaalisten kumppaneiden varalta. Kuka tai mikä organisaatio hyödyttäisi hankettasi eniten? Mahdollisesti muut kuoronjohtajat, muusikot, opettajat tai jopa sosiaalityöntekijät tai muut julkisten, uskonnollisten ja yksityisten järjestöjen edustajat voisivat olla avuksi. Jos tämä on ensimmäinen pakolaisleiriin, huomaat, että tutustut aivan uusiin haasteisiin, joiden kohtaamisessa ja joista keskustelemassa olisi hyvä olla kumppani. Kun etsit yhteistyökumppaneita, tee ensin itsellesi selväksi, millaista tietotaitoa kumppaneiltasi kaipaavat. Pakolaiset ovat kokeneet kovia maissa, joista ovat paenneet. Pystytkö henkisesti käsittelemään heidän kokemiaan asioita? Tunnetko jonkun, joka on aikaisemmin työstänyt vastaavia asioita? Ota yhteyksiä ja rakenna itsellesi pätevä unelmatiimi.

Rahoitus

Yhdessä laulaminen on moneen muuhun toimintaan verrattuna suhteellisen halpaa toimintaa. Jos löydät sopivan kokoisen tilan tai alueen sekä taitavan ja hankkeeseen sopivan kuoronjohtajan, sinulla on perusasiat hallussa. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että väheksyisit kunnollisen rahoituksen järjestämistä hankkeellesi. Lisäksi kannattaa aina tilanteen mukaan miettiä, tarvitsetko avustajan tapahtuman aikana. Pakolaisille tarkoitettua kulttuuritoimintaa tuetaan taloudellisesti monella taholla. Esimerkiksi tämä käsikirja on saanut tukea Euroopan unionin Erasmus+ -ohjelmalta, ja tällaisten monikansallisten tahojen lisäksi hankkeisiin kannattaa hakea tukea oman maan ja alueen järjestöiltä.

Rahoitusta hakiessasi on tärkeätä, että hankkeelle tehdään kunnollinen budjetti, hankesuunnitelma ja -aikataulu. Hankesuunnitelman tulisi olla mahdollisimman läpinäkyvä ja yksityiskohtainen. Tee etukäteen järjestelyt ja kirjoita aiesopimus potentiaalisten yhteistyökumppaneiden kanssa ja pyri suunnittelemaan jokainen kuluerä niin tarkkaan, että budjettisi on toteuttamiskelpoinen ja realistinen. Potentiaalisia rahoittajia ovat mm. paikalliset yritykset sekä valtiolliset ja kansalliset säätiöt. Joissakin tapauksissa järjestöillä, jotka ylläpitävät pakolaisleiriä tai -keskusta, on budjetissa varattuna pieniä määriä leirin tai keskuksen sosiaalista toimintaa varten. Ota rohkeasti yhteyttä sellaisiin järjestöihin ja ihmisiin, jotka pystyvät auttamaan sinua rahoitusta etsiessäsi.

Viestintä

Viestintä on erittäin tärkeässä asemassa, kun hankkeelle haetaan yhteistyökumppaneita. Budjetin ja huolellisen hankesuunnitelman lisäksi sinulla tulisi olla hyvin suunniteltu ja ymmärrettävä viestintäsuunnitelma. Tärkeätä on myös tutkia hiukan taustoja ja parhaan kykysi mukaan ymmärtää pakolaisten ja heidän kanssaan työskentelevien ihmisten arkea. Jos pystyt ymmärtämään heidän päivittäiset tarpeensa ja haasteensa, pystyt myös tekemään hyvän viestintäsuunnitelman ja kommunikoimaan sen eri osapuolille.

Toinen viestintäpuolen näkökulmista on hankkeen julkisuuskuva. Jos pystyt kommunikoimaan hankkeesi hyvin medialle, se osoittaa, että hankkeesi on hyvä ja loppuun asti ajateltu. Voi kuitenkin käydä niin, että jotkut pakolaiset ovat sellaisessa tilanteessa, että julkisuus ei ole toivottavaa ja joissain tapauksissa se saattaa olla jopa kiellettyä. Jos aiot tehdä hankkeestasi julkisen, varmista ensin, sopiiko se osallistujaorganisaatiolle.

Yksityiskohdat ja logistiikka

Kun olet saanut rahoituksen, sopimukset ja hankesuunnitelman valmiiksi, on aika ruveta miettimään hankkeen käytännön yksityiskohtia. Missä ja kuinka usein sessioita pidetään? Onko leirillä tai keskuksella tarjota tilat

tapahtumia varten vai pitääkö osallistujat kuljettaa toiseen paikkaan? Tarvitsetko pianon tai muita soittimia? Jos tarvitset, onko niitä tapahtumapaikoilla valmiina vai pitääkö soittimet viedä paikalle jostain muualta? Millainen osallistujien normaali viikko-ohjelma on, ja kuinka paljon heillä on aikaa hankkeesi toiminnalle?

Kaikki yllä olevat ohjeet pyrkivät antamaan vastauksia tällaisiin kysymyksiin, ja vasta ratkoessasi näitä kysymyksiä huomaat, toimiiko hankesuunnitelmasi vai ei. Jollei suunnitelma toimi, on aika korjata suunnitelmaa ja hankkeen organisaatiota.

Jatkuvasti muuttuvan ja arvaamattoman kentän haasteet

Pakolaisten määrään ja pakolaisten tilanteeseen yleensä vaikuttaa moni ulkopuolinen tekijä. Kuten edellä mainittiin, pakolaisten määrä tällä hetkellä on historian korkein, ja ilmaston muutos, väestön kasvu kehitysmaissa, sotatoimet monilla alueilla ja muut tekijät viittaavat siihen, että tilanne ei muutu lähitulevaisuudessakaan. Toisin sanoen rakentavia ja luovia hankkeita, jotka pyrkivät parantamaan pakolaisten arkea ja tukemaan heitä integraatioprosessissa, tarvitaan vielä pitkään.

Toisaalta kansalliset poliittiset tilanteet ja käytettävissä oleva infrastruktuuri voivat muuttua ja kehittyä moninaisin tavoin riippuen siitä, missä asut ja kuka kulloinkin on vallassa. Pakolaisleirejä ja -keskuksia hallinnoidaan usein lyhyellä tähtämellä, ja monet lähteemme ovat nähneet, että suunnittelun hankkeen keskus muuttaa tai että se suljetaan kesken hankkeen. Tällaisella arvaamattomalla tilanteella on oma vaikutuksensa suunnittelemaasi hankkeeseen, ja se varmasti vaikuttaa keskuksessa asuvien pakolaisten ja niissä työskentelevien ihmisten arkeen.

Tällaisessa tilanteessa kuvaan tulee joustavuus. Mitä teet, jos pakolaiskeskus suljetaan ja hankkeellasi on vielä rahoitusta ja aikaa jatkaa toimintaa? Tai jos osallistujien demografia muuttuu ratkaisevasti? Näihin tilanteisiin ei ole mitään helppoja vastauksia ja ratkaisuja, mutta kun työskentelee tällä kentällä, pitää varautua vastaaviin tilanteisiin ja ratkaista mahdolliset ongelmat luovasti.

Tällaisella tilanteella on tietty vaikutus hankkeesi rakenteeseen ja organisaatioon, mutta tilanne vaikuttaa myös päivittäiseen kommunikaatioon osallistujien ja keskusten henkilökunnan kanssa. Norjalainen muusikko Igor Dunderovic summasi aiheen hyvin tekstissään pakolaiskeskuksessa järjestetystä kuorotyöpajasta: "Voin nyt rehellisesti todeta, ettei yksikään työpaja toteutunut suunnitelman mukaan." (Dunderovic 2017) Hänen kokemuksensa oli seurausta keskusten organisaatiosta yleensä sen kaikilla tasoilla ja lisäksi osallistujien arvaamattomasta käytöksestä. Tuleeko ketään paikalle? Tuleeko ketään paikalle ensi viikolla? Ovatko osallistujat tottuneet laulamaan? Mille taitotasolle suunnittelet kaiken toiminnan?

Vastaavia aiheita käsitellään lisää luvuissa 3, 4 ja 5, mutta mitä tulee hankkeesi organisoimiseen, ihanteellista olisi valmistautua kaikkeen. Sopivatko suunnittelemasi sisällöt sekä pienille että suurille ryhmille? Mitä teet, jos paikalle tulee vain yksi osallistuja? Valmistaudu improvisoimaan tilanteen mukaan. Huonoin asia, jonka voit tehdä, on antaa periksi, koska kaikki ei mennytkään niin kuin suunnittelit. Vaikka paikalla olisi vain kaksi osallistujaa, voi sessio olla heille äärimmäisen arvokas. Jos pakolaiskeskus alueellasi suljetaan, on pakolaisia kuitenkin paikkakunnalla muuallakin, ja voit jatkaa projektiasi heidän kanssaan.

Sekä pakolaiskeskusten rakenne että monien pakolaisten elämäntilanne ja traumaattiset kokemukset vaikuttavat hankkeeseesi monin tavoin. Voit varautua erilaisiin tilanteisiin vain tiettyyn rajaan saakka suunnittelemalla hankkeesi hyvin. Mutta aivan yhtä tärkeitä kuin kykysi suunnitella ja järjestää työsi on se, kuinka kohtaat haasteet, miten niihin reagoit ja miten haastavissa tilanteissa toimit. Näistä syistä seuraavan luvun otsikkona on Asenteet.

2. luku Asenteet

Johdanto käsikirjoihin päättyi Nora B. Kulsetin tarinaan Farahista, ja tämän asenteita käsittelevän luvun haluamme aloittaa professori Anne H. Balsnesin tarinalla Louisista ja vieraanvaraisesta kuorolaulusta. Nämä tarinat edustavat yhdessä laulamishankkeiden parhaita tuloksia ja toivomme, että ne toimivat inspiraationlähteenä sinulle, joka laitat itsesi ja taitosi likoon auttaaksesi ihmisiä, jotka saapuvat maahanne pakolaisina tai turvapaikanhakijoina. Balsnesin tekstissä kerrotaan myös tärkeistä näkökulmista, jotka sinun on hyvä ottaa huomioon suunnitellessasi hankettasi. Kyseiset näkökulmat ovat vähemmän käsin kosketeltavia kuin esimerkiksi huolellinen suunnittelu ja budjetointi, mutta aivan yhtä tärkeitä: kuinka sinun täytyy henkisesti valmistautua hankkeeseen ja millainen oma asenteesi hankkeen toteuttamisen suhteen tulisi olla. Alla Louisin tarinassa käsittelemme tarkemmin joitain näistä näkökulmista.

Vieraanvarainen kuorolaulaminen

Anne Haugland Balsnes, norjalainen musiikin professori

Louis jäi itse henkiin Ruandan kansanmurhasta, mutta menetti koko perheensä. Hän pakeni maasta ja päätyi Norjaan. Elämä oli kovaa, ja hän oli yksinäinen. Jonkin aikaa maassa oleskeltuaan Louis liittyi monikulttuuriseen kuoroon. Kuoro muutti kaiken, Louis kertoo. Elämästä tuli taas merkityksellistä, kun oli jotain, jota odottaa – kuoron harjoitukset viikoittain. Louisia pyydettiin opettamaan laulu kotimaastaan muille kuorolaisille. Laulusta tuli hyvin suosittu kuorolaisten keskuudessa. Louisia pyydettiin myös laulamaan soolo-osuuksia. Louis alkoi nähdä itsensä muunakin kuin pakolaisena – kuorolaisena ja solistina – ihmisenä, jolla oli jotain annettavaa. Yhdessä ystäviensä kanssa laulaminen antoi hänelle voimaa. Kuorosta tuli hänen uusi perheensä. Kuoro auttoi häntä integroitumaan uuteen kotimaahansa ja saavuttamaan paremman elämän.

Mitä Louisin tarina kertoo kuorolaulusta yleensä ja siitä, miten kuorolaulu vaikuttaa erityisesti pakolaisen tilanteeseen?

Kuorolaulussa on kysymys yhteistyöstä, yhteisöstä ja yhdessä olemisesta. Kuorossa syntyy ystävyysuhteita ja uusia verkostoja. Kuorosta voi tulla sosiaalinen keskiö, joka ehkäisee eristäytymistä ja yksinäisyyttä. Kaikki edellä mainitut asiat ovat erittäin tärkeitä pakolaisen elämässä uudessa kotimaassaan. Kuorosta voi tulla paikka, johon hän tuntee kuuluvansa ja jonne häntä odotetaan saapuvaksi – yksinkertaisesti sanottuna kuorosta tulee hänen uusi perheensä.

Monilla pakolaisilla ei ole paikkaa, jossa he voisivat tuntee itsensä tarpeelliseksi ja tärkeiksi, ja monissa hyvää tarkoittavissa hankkeissa pakolaisista tulee passiivisia avunsaajia. Kuorossa jokainen laulaja vaikuttaa yhteiseen sointiin. Jokainen oppii uusia lauluja ja kehittää taitojaan laulajana. Kuorolaulu antaa laulajalle taituruuden kokemuksen, mikä edelleen parantaa laulajan itsetuntoa ja tunnetta siitä, että on yhteisölle tärkeä ja voi antaa omista taidoistaan muille. Juuri niin kuin Louis tunsikin, voi tuntee olevansa enemmän kuin vain pakolainen.

Kaikki tarvitsevat elämäänsä säännöllisiä tapaamisia ja tapahtumia, joita voi odottaa – eivätkä vähiten pakolaiset, jotka usein elävät arvaamattomissa olosuhteissa vieraassa maassa. Pakolaisen elämästä tulee merkityksellisempää ja yhteisöllisempää, kun hän on mukana säännöllisessä arvokkaassa toiminnassa. Monet pakolaiset ovat laulaneet kuorossa kotimaassaan, ja siksi kuorolaulu toimii henkisenä siteenä vanhaan kotimaahan. Kuorolaulu voi antaa laulajalle vahvan, käsin kosketeltavan ja äänellisen yhteenkuuluvaisuuden tunteen ja tunteen siitä, että on osa jotakin suurempaa.

“Lauluääni on osa ihmisen kehoa ja liittyy kiinteästi hengittämiseen. Siksi laulaminen rentouttaa ja harjoittaa lihaksia, luita ja keuhkokapasiteettia ja edistää fyysistä hyvinvointia. Lisäksi kuorossa laulaminen tuo iloa ja innostusta yleiseen henkiseen hyvinvointiin. Kuorossa laulamista kuvaillaan esimerkiksi sanalla 'kick' (väristys, sävähdys). Se on kuin rakastumista tai hyvä pitkä matka. Tällaiset kokemukset ovat merkittäviä ihmisen terveydelle ja elämänlaadulle.

Yksi tärkeimmistä asioista, kun sopeudutaan elämään uudessa maassa, on kielitaito. Kuorossa voi oppia uutta kieltä ystävällisessä ja hyväksyvässä ympäristössä, kun kommunikoidaan kuoron harjoituksissa ja laulujen sanojen kautta. Sinun ei tarvitse osata kohdekieltä täydellisesti voidaksesi olla kuoron jäsen. Kuoro edistää myös sosiaalisen verkoston rakentamista, mikä on kriittistä integraatioprosessissa.

Kuorolaulu on yksinkertainen tapa musisoida, koska instrumentti – lauluääni – on osa ihmiskehoa. Kuoron muodostamiseen tarvitaan vain ryhmä ihmisiä, paikka jossa kokoontua ja kuoronjohtaja. Ei ole kuitenkaan itsestään selvää, että edellä mainitut useat hyödyt aina saavutetaan. On ratkaisevan tärkeitä, että sekä sosiaalinen että musikaalinen toiminta kuorossa tapahtuu vieraanvaraisessa ilmapiirissä.”

Louisin kuorossa laulaa sekä norjalaisia että muunmaalaisia. Kaikkia tervehditään kättelemällä tai halaamalla ja heille sanotaan: “Tervetuloa, niin mukavaa nähdä ja toivon näkeväni sinut taas ensi viikolla!” Joidenkin laulajien osallistumista tuetaan enemmänkin, heille lähetetään muistutustekstiviestejä ja heille tarjotaan kyytejä kuoron harjoituksiin.

Harjoituksissa tauot tarjoavat mahdollisuuden sosiaaliseen kanssakäymiseen. Lisäksi kuoro voi kokoontua yhteen harjoitusten ulkopuolellakin esimerkiksi syömään yhdessä tai katsomaan jalkapallo-ottelua. Kuoron harjoitukset ovat rentoja. Harjoitukset eivät aina ala määrättyyn aikaan, ja laulajat eivät aina lähde heti kotiin harjoitusten päätyttyä. Kuorossa ei pidetä kirjaa laulajista, mikä tarkoittaa sitä, että laulajat tulevat ja menevät miten haluavat. Kuoronjohtajat pyrkivät puhumaan yksinkertaista norjaa, jotta uudetkin laulajat ymmärtäisivät annetut ohjeet.

Kuka tahansa voi liittyä kuoroon. Kuoron filosofia on, että kaikki osaavat laulaa – kyse on vain ajasta ja harjoittelusta. On tärkeämpää laulaa voimaantuneena kuin kauniisti. Virheet sallitaan ja harjoituksissa nauretaan paljon.

Kuorossa lauletaan helppoja 3-äänisiä sovituksia. Nuotteja ei koskaan käytetä, mutta stemmojen äänitteitä on tarjolla verkossa kotona harjoittelemista varten. Koska laulajien vaihtuvuus on suuri, jokaisessa stemmassa tarvitaan muutama säännöllisesti harjoituksissa käyvä tukilaulaja.

Louisin kuoronjohtaja kiteyttää kuoron toimintafilosofian seuraavasti: “Yhdessä olemista, jossa kaikilla on sama merkitys ja jossa kaikki ovat tasavertaisia ja kaikki otetaan vastaan ystävällisesti ja tasavertaisesti; tätä kuorossa

laulaminen on." Kun kuoro toimii vieraanvaraisesti sekä musikaalisesti että sosiaalisesti, voi se antaa jäsenelleen arvokkaan yhteisöllisyyden kokemuksen ja tunteen sekä voimaannuttaa hänet ja antaa hänen elämälleen uuden merkityksen.

Anne Haugland Balsnes (synt. 1969) on musiikin professori ja tutkimuspäällikko Agderin yliopistossa ja Ansgar University Collegessa Kristiansandissa Norjassa. Hän on myös kuoronjohtaja ja laulaja.

Balsnes tutki KIA Multicultural Gospel Choirin (The KIA Choir) toimintaa Kristiansandissa Norjassa keväällä 2012. Kuoro on osa KIA:n (kristillinen kulttuurienvälinen toiminta) toimintaa. Tutkimus perustui osallistujien havainnointiin ja haastatteluihin ja keskittyi pakolaistaustaisiin laulajiin. Balsnes haastatteli kahta kuoronjohtajaa ja viittä laulajaa. Yksi haastatelluista laulajista oli Louis, jonka tarina tässä kerrottiin.

Mikä tekee hankkeesta erilaisen?

Miksi oletamme, että pakolaisten kanssa tehtäviin yhdessälaulamishankkeisiin tarvitaan tällainen käsikirja? Eikö olekaan kysymys mistä tahansa kuorosta tai yhdessälaulamismuodosta? Onko outoa olettaa, että pakolaisten kanssa tehtävät yhdessälaulamishankkeet ovat erilaisia kuin muut yhdessälaulamishankkeet? Nämä ovat tärkeitä kysymyksiä. Ennen kaikkea meidän ei tulisi langeta siihen ansaan, että kategorisoimme ihmisen pakolaiseksi, vaan meidän tulisi tarkkaan tutkia, mikä toiminnassa pakolaisten kanssa on erilaista.

Ihmiset kaikkialla maailmassa unelmoivat hyvästä elämästä, mutta lähtökohdat ja polut unelmien saavuttamiseen saattavat olla hyvin erilaisia. Todennäköisimmin tärkeä ero sinun ja hankkeesi kohderyhmän ihmisten välillä on se, millaisen tien kuljitte tapaamispaikkaanne. Vaarallisen matkan ja kotoa lähtemisen tuskan jälkeen sinäkin näkisit elämäsi uudesta näkökulmasta. Saattaisit haluta nähdä edes yhden ystävälliset kasvot, saada halauksen tai vain ystävällisen vastaanoton missä ikinä sitten oletkin.

Näistä syistä Louisin kuoron johtaja kehitti kuoron filosofian ja harjoituskäytänteet. Samoista syistä sinun tulisi arvioida omat asenteesi, ennakkokäsityksesi ja tietosi aloittaessasi työn pakolaisten kanssa.

Muidenkin hanketta koskevien asioiden suhteen saattaa olla eroavaisuuksia, esim. kulttuuri- ja perinnekysymykset, osallistujien suhde musiikkiin ja laulamiseen yleensä, ja eroja voi olla myös siinä, miten tällaisia aktiviteetteja järjestetään. Nämä vaikuttavat käytännönjärjestelyihin ja siihen, miten lähestyt pedagogiikkaa, sekä yleiseen käsitykseen siitä, miten järjestät ja johdat hanketta.

Annamme ohjeita avainkysymyksiin alla.

Lämminhenkinen ja ystävällinen yhteisö

Kuten on jo todettu, pakolaisleireissä ja -keskuksissa työskentely on arvaamaton ja haasteellinen prosessi. Kun valmistaudut työskentelyyn hankkeen järjestämisessä, arvioi omaa kykyäsi toimia arvaamattomissa olosuhteissa. Miten reagoit, kun suunnitelmat eivät toteudu? Sinun tulisi valmistautua henkisesti siihen, että osallistujat eivät pysty keskittymään ja haasteita tulee myös aikataulujen pitämisessä ja säännöllisen osallistumisen suhteen.

Paras neuvomme on, että pidät kiinni aikatauluista ja yrität parhaan kykyisi mukaan viestiä odotuksesi osallistujille. Jos olet liian joustava aikatauluasioissa, saattaa käydä niin, että se estää työskentelysi kokonaan. Toisaalta, kun tarkastelemme Louisin kuoroa, tulisi kuorosi ovi olla aina auki ja työskentelysi tulisi tapahtua ystävällisessä ja lämminhenkisessä ilmapiirissä, jotta osallistujat tulisivat säännöllisesti paikalle. Haasteena tässä on löytää kultainen keskitie.

Monet lähteesimme mainitsivat myös kulttuurierot. Tätä voidaan tarkastella eri näkökulmista: onko osallistujilla aikaisempaa kokemusta yhdessä laulamista vai puuttuuko se kokonaan? Laulaminen saattaa olla toisille aivan outoa ja toisille taas kovin tuttua. Tällaisessa tilanteessa tärkeimpänä haasteena on löytää työskentelyyn lähestymistapa, jonka avulla voit ottaa toimintaan mukaan kaikki laulustaustoista riippumatta. Joissain tapauksissa eteen tulee myös kulttuurieroja siinä, miten lapsia ja naisia kohdellaan.

Tärkeintä on kuitenkin pitää kiinni avoimien ovien politiikasta, mutta täytyy myös muistaa, ettemme saa syyllistää

osallistujia, jos ongelmia tulee. Kuuntele ja yritä parhaan kykysi mukaan ymmärtää tilanteet, joista osallistujat tulevat ja miksi heistä tuntuu siltä kuin heistä tuntuu. Jos pysyt pitämään avoimen vuoropuhelun käynnissä, onnistut varmasti myös muuttamaan järjestelyjä niin, että ne toimivat kaikissa tilanteissa ja osallistujat osallistuvat säännöllisesti ja tuntevat itsensä tervetulleiksi.

Miten voit itse valmistautua tilanteeseen ja miten luot parhaan mahdollisen ympäristön sessioillesi? Samalla kun koko ajan valmistaudut odottamattomien tilanteiden kohtaamiseen, voit opiskella ja valmistella itseäsi kohtaamaan erilaisia ihmisiä ja tilanteita. Jos voit, niin ota selvää osallistujiesi taustoista ennen kuin tapaavat heidät. Siitä voi olla hyötyä. Mistä he ovat kotoisin ja mitkä ikäluokat, sukupuolet ja elämän tilanteet ovat edustettuna?

Kun olet selvittänyt nämä tiedot, tutustu heidän kotimaihinsa ja niiden kulttuureihin. Mitkä ovat maitten kulttuurien pääpiirteet, uskonnot ja kansalaisuudet? Mitä saat selville heidän pakomatkastaan maahasi?

Jos pystyt samaistumaan, ymmärtämään ja vakuuttamaan osallistujat siitä, että olet tutustunut heidän kulttuureihinsa ja kotimaihinsa, olet jo lähellä onnistumista. Samalla opit itsekin ja sinun on helpompi ymmärtää mahdollisia eroavaisuuksia, joita saattaa nousta esiin sessioiden aikana.

Kun tutkit osallistujien taustoja, vilkaise omaakin taustaasi ja pura osiin oman kulttuurisi pääpiirteet ja oma suhteesi järjestettyyn yhdessä laulamiseen. Mitkä ovat omat ennakkokäsityksesi ja mistä ne muodostuvat? Onko omassa kulttuurissasi piirteitä, jotka saattavat vaikuttaa oudoilta ulkopuolisen silmin? Olisiko järkevää muuttaa lähestymistapaa? Voi olla, että muista musiikkikulttuureista löytyisi kiinnostavia elementtejä hankkeeseen.

Lyhyesti sanottuna: ole kunnioittava, nöyrä ja avoin kaikelle, mitä voi tapahtua ja kaikille eroavaisuuksille, joita kohtaat. Parhaiten onnistut tässä, kun itse opit lisää ja katsot kriittisesti omaa kulttuuriasi ja sitä, mitä edustat. Jos onnistut tässä, saattaa olla, että onnistut luomaan lämpimän, avoimen ja ystävällisen yhteisön, jossa taianomaiset musikaaliset kohtaamiset voivat tapahtua.

Mikä tavoitteesi on? Prosessi, ei päämäärä

On todella tärkeää, että mietit tarkkaan hankkeesi tavoitteet. Yksi sudenkuoppa, johon voit pudota, on pakolaisten esineellistäminen. Jos tavoitteesi on luoda hanke, jonka tuloksena on taiteellinen tuotos ja media- ja muu julkisuus, on mahdollista, että joudut väärille raiteille sen suhteen, mitä oikeasti pitäisi tehdä tällaisen hankkeen aikana.

Tania Canas, australialaisen RISE: Refugees, Survivors & Ex-detainees -järjestön taiteellinen johtaja, summaa nämä asiat hyvin kirjoituksessaan "10 asiaa, jotka pitää ottaa huomioon, kun työskennellään pakolaisten kanssa" (Canas 2017). Artikkelin on täyttä asiaa ja suosittelemme lämpimästi siihen tutustumista, mutta seuraava lainaus kiteyttää asian, jota haluamme tähdentää:

"Tarkastele tekemisesi tarkoitusta kriittisesti. Kamppailumme ei ole mahdollisuus tai kehomme valuuttaa, jolla rakennat uraasi. Sen sijaan että keskittyisit 'toiseen' (mistä löytyy pakolaisia jne.), aseta omat aikomuksesi yksityiskohtaisen pohdinnan alaiseksi. Mistä syystä haluat työskennellä tämän aihepiirin kanssa? Miksi juuri nyt?" (ibid)

Vaikka on paljon potentiaalisia asioita, joita voisi rakentavasti käyttää hankkeen taiteellisena lähtökohtana, ja voisit prosessin aikana kasvaa ja kehittyä taitelijana tai muusikkona, tavoitteesi tulisi kuitenkin olla se, että luot parhaan mahdollisen luovan ja avoimen työympäristön osallistujillesi, pakolaisille. Julkista esiintymistä käsitellään myöhemmin, mutta yksi seikka, joka koskee omaa asennettasi tätä työtä kohtaan on, että sinun tulisi keskittyä prosessiin ei päämäärään. Miten hankkeesi vaikuttaa osallistujien elämänlaatuun ja mitä he saavat osallistumisestaan? Pakolaisten kanssa tehtävässä työssä ei ole sijaa oman erinomaisuuden korostamiselle, ja sinun on koko ajan oltava tietoinen siitä, miten kohtaat pakolaiset. Älä tee heistä elävää kullista taiteelliselle urallesi. Keskity matkantekoon yhteisen laulamisen tiellä.

Marie Dubu

3. luku Ohjelmisto

Ohjelmiston valitseminen nuorista pakolaisista muodostetulle kuorolle on tärkeämpää kuin ohjelmiston valitseminen tavallisille kuoroille. Lauluilla, joita lauletaan, on valtava merkitys pakolaisten yhteenkuuluvaisuuden tunteelle ja lopulta myös hankkeesi onnistumiselle. Nuorten pakolaisten kuoron ohjelmiston valintaan vaikuttavia kriteerejä, joita kannattaa miettiä tarkkaan, on useita. Ohjelmiston valinta voi olla haasteellista, koska niin monta seikkaa täytyy ottaa huomioon, kuten ikä, profiili, kulttuuri- ja musiikkitausta sekä kokemus pakolaisena olemisesta. Ja voit huomata, että ennen kuin edes pääset valitsemaan ohjelmistoa voi käydä niin, että et löydäkään tarpeeksi lähteitä.

Tässä luvussa annamme ohjelmistoideoita ja jaamme käytänteitä, joita olemme saaneet eri pakolaiskuorojen johtajilta. Toivottavasti nämä ajatukset auttavat sinua käsittelemään joitakin niistä haasteista, joita kohtaa valitessa ohjelmistoa pakolaisista muodostetulle kuorolle.

Sing Me In -hankkeen puitteissa olemme koonneet ja järjestäneet ohjelmistolähteitä. Ohjelmistokäsikirja koottiin, jotta saisit työkaluja laajentaa ajatuksiasi pakolaiskuorojen ohjelmistoista. Voit ladata ohjelmistokäsikirjan "Sing Me In: Ohjelmisto-opas" kotisivuiltamme, www.SingMeIn.eu.

Kuinka valita ohjelmisto?

Alustavan ohjelmiston luominen

Kun olet tehnyt hankkeesi alustavan selvitystyön ja koonnut tietoa kuorolaisista, voit aloittaa perusohjelmiston keräämisen. Kuorolaisten ikärakenne vaikuttaa valintoihisi. Jos kuorolaisesi ovat alle 12-vuotiaita pakolaislapsia, voit keskittyä lapsikuorojen ohjelmistoon: lauluihin, jotka ovat helppoja oppia ja toistaa. Nuorille aikuisille tarkoitettu ohjelmisto voi sisältää kielellisesti vaikeampaakin ohjelmistoa. On suositeltavaa, ettei käytettyjen kielten määrää rajoiteta vain muutamaan kieleen. Useiden erikielisten laulujen laulaminen on hyvin hyödyllistä, koska jokainen laulu ja kieli avaa laulajan mielessä uuden maailman laulun sisällä.

Suosittelimme, että aloitat melko helpoista, eläväisistä ja iloisista lauluista. Suurimmassa osassa pakolaiskuoroja lauletaan lastenlauluja ja kansanlauluja kaikkialta maailmasta. Tärkeintä kuorossa on kuitenkin, että laulajilla on hauskaa ja että he ovat sosiaalisessa kanssakäymisessä muiden kuorolaisten kanssa ja jakavat innostavia musiikkihetkiä toistensa kanssa. Siksi olisikin hyvä, jos ohjelmistossasi olisi yhtä paljon improvisaatioharjoituksia kuin laulujakin.

On melko tärkeätä, että ohjelmistossa ei ole vaikeita vieraskielisiä kappaleita. Moni pakolaiskuoron johtaja kertoo, että pyrkii valitsemaan rytmisesti ja melodisesti helppoja kappaleita, joissa harmoninen rakenne on ennalta arvattava ja kieli helppoa. Voit myös valita lauluja, joissa ei ole sanoja ollenkaan, vain tavuja ja vokaaleja. Jotkut johtajat valitsevat lauluja, joissa on helppoa englantia tai lauluja, joissa sanoja, fraaseja ja koukkuja toistetaan.

Pakolaiskuoron johtaja Turkista kertoo, että kuorohankkeet lähtevät paremmin käyntiin kuorolaisille tuttujen melodioiden kautta. Yhteistä tekijää saattaa olla vaikea löytää, mutta pyri aloittamaan laulaminen helpoilla melodioilla. Maissa, joissa länsimaista notaatiota ei käytetä, laulujen tulisi olla sellaisia, että ne on helppo oppia korvakuulolta. Lisäksi monissa ei-länsimaissa kulttuureissa johtajien pitäisi olla tarpeeksi kärsivällisiä ja jakaa kuoro eri ääniryhmiin, koska näistä kulttuureista kotoisin olevat laulajat ovat tottuneita laulamaan yksinään. Voit myös käyttää säästyksellisiä kappaleita, joiden oppiminen on nopeampaa kuin a cappella -kappaleiden oppiminen.

Kun olet saanut koottua alustavan ohjelmistosi, voit aloittaa sen käyttämisen harjoituksissa. Voit muokata ohjelmistoasi hankkeen aikana saamasi palautteen perusteella poistamalla laulut, jotka eivät sopineet kuorolle, tai lisäämällä uusia, jotka sopivat kuorollesi paremmin. Tavalliselle kuorolle voi valita ohjelmiston koko laulukaudelle kerralla, mutta pakolaiskuorojen kohdalla on tärkeämpää aloittaa laulaminen ja joustavasti muunnella ohjelmistoa projektin aikana.

Kuoro osallistuu ohjelmiston valintaan

Betzner-Brand, joka aloitti [Begegnungschor Berlinin](#) toiminnan, sanoi eräessä chor.comin sessiossa, että hänen kuorossaan kuorolaiset osallistuvat ohjelmiston valintaan. Kuorossa toimii ohjelmistoryhmä, joka etsii uusia lauluja internetistä ja ehdottaa löytämiään lauluja kuoronjohtajalle, joka tarkistaa laulujen laulettavuuden, etsii lauluihin nuotteja tai sovittaa laulut. Tämä kehittää kuoron demokraattista toimintaa ja antaa kuorolaisille vakaan yhteenkuuluvaisuuden tunteen, koska he voivat vaikuttaa kuoron taiteellisiin päätöksiin. On kuitenkin tärkeätä antaa kuoronjohtajalle / taiteelliselle johtajalle mahdollisuus sanoa viimeinen sana ohjelmiston valinta-asioissa.

Pakolaiskuoroissa on myös tavallista, että kuorolaiset tuovat laulettavaksi lauluja kotimaistaan ja omilla kielillään. Tällä tavoin ohjelmistoon tulee useita kieliä ja tunnelmia. Laulajat voivat jopa opettaa laulut kuorolle – riippuen tietenkin kyseisten laulajien taitotasosta. He voivat myös vain laulaa laulun malliksi kuorokavereilleen. Jos laulun valinnut laulaja ei pysty kommunikoimaan kuoron kanssa, kuoronjohtaja voi opettaa laulun kuorolle laulun valinneen kuorolaisen avulla. Tällainen toimintatapa on erittäin tehokas, ja se lisää kuorolaisten yhteenkuuluvaisuuden tunnetta. Kuorolaiset saavat mahdollisuuden jakaa kansallista identiteettiänsä, kulttuuriansa ja kieltänsä musiikin kautta muiden kanssa uudessa kotimaassaan, johon yrittävät sopeutua. Kun ohjelmistossa on lauluja, jotka kuorolaiset tunnistavat ja joita on helppo laulaa, tuntevat he olonsa kotoisammaksi ja itsensä varmemmiksi laulajiksi.

Kielivalinnat

On hyvin tärkeätä, että ohjelmistossa on lauluja laulajien äidinkiellillä. Kun ohjelmistoon valitaan lauluja laulajien uudesta kotimaasta, se saattaa myös edesauttaa laulajan sopeutumista uuteen kotimaahansa. Ohjelmistossasi olisi hyvä olla myös lauluja ns. neutraaleilla kielillä, eli kielillä, joita kukaan kuorossa ei puhu äidinkielenään, koska sekin parantaa yhteenkuuluvaisuuden tunnetta, kun kukaan ei tunne laulua entuudestaan (esimerkiksi afrikkalaisen laulun harjoittaminen syyrialaisien laulajien kanssa Saksassa). Sitä paitsi läntinen popmusiikki ei ole kaikille tuttu ilmiö. On paljon mahdollista, että esimerkiksi syyrialainen pakolaiskuoro ei tunne jotain Michael Jacksonin kappaletta, jonka länsimainen kuoro tuntisi varmasti.

Kieltä voi käyttää monella tavalla kuoron harjoituksissa. Voitte kirjoittaa tarinoita, jotka yhdistävät laulut ja kuorolaiset, tai varsinkin lapsikuorojen kanssa voitte liittää kielen liikkeeseen. Eleet ja elekieli ovat, kuten myöhemmin käsikirjassa kerrotaan, olennainen työkalu kuoronsisäisessä viestinnässä. Jos eleet voidaan liittää

tiettyihin sanoihin ja merkityksiin, voidaan harjoitukset ja laulujen sisällöt kommunikoida kuorolle helpommin.

Vaikeustaso

Melkein kaikki parhaat käytännöt suosittelevat, että pakolaiskuorojen kanssa käytetään melko helppoa ohjelmistoa. On olennaista tarkastella kuoron taitotasoa ja valita ohjelmisto sen mukaan. Älä unohda, että tämän kuorohankkeen päätavoite on sosiaalinen inklusio musiikin tekemisen kautta. Kun kuoro toimii hyvin sekä osallistumisasteen että yhteenkuuluvaisuuden suhteen, voit ottaa ohjelmistoon vaativampia lauluja. Aluksi on tärkeämpää luoda yhdessä laulamisen ilmapiiri kuin asettaa korkeita musiikillisia tavoitteita.

On hyvä muistaa myös, että länsimaissa helppona pidetty laulu voi olla hyvin vaikea laulu toisissa kulttuureissa. Esimerkiksi laulajalle, joka on tottunut laulamaan monofonista musiikkia, polyfoninen musiikki saattaa olla todellinen shokki. Tällaista shokkia lieventämään voi esimerkiksi liittää lauluihin ostinato-osia, jakaa kuoro fyysisesti ryhmiin ja eripuolille tilaa jne. Kokeile polyfoniaa vasta hankkeen loppupuolella. Toisaalta, mikä saattaa länsimaiseen korvaa kuulostaa oudolta, saattaa olla aivan tuttua jollekin jostain toisesta kulttuurista. Esimerkiksi mikrotonaaliset maqamat tai kuviolaulutekniikat ovat aivan tuttuja syyrialaiselle pakolaiselle. Nämä erilaiset taidot voidaan hyvin laittaa kuoron työkalupakkiin ja aika ajoin ottaa ne käyttöön ja antaa jonkun kuorolaisen esittää omaa erityisosaamistaan.

Käytä ensin sanattomia lauluja. Vaihtoehtoisesti voit käyttää lauluja, joissa toistetaan helppoja sanoja mutta joissa ei ole kokonaisia fraaseja. Tällaisia ovat esimerkiksi kaanonit 'Hello', 'Fruit Canon', 'Tumba', 'Nimba' ja vastaavat. Yksi vaihtoehto on korvata laulun sanat jonkin muun kielisillä sanoilla. Tämän tyyppisiä kaanoneita löydät ohjelmistoppaasta.

Luovuus ja improvisointi

Pakolaiskuorossa on aina tilaa improvisoinnille. Monet laulajat eivät ole koskaan lukeneet nuotteja. He siis todennäköisesti oppivat korvakuulolta. Tässä prosessissa improvisaatiolla on tärkeä tehtävä etenkin silloin, kun valmistelet ryhmää hengittämään ja tuntemaan yhdessä. Yhdessä tämän hankkeen kuorossa kuoronjohtaja toi harjoituksiin intialaisen harmonin. Kokeneemmat opiskelijat tai hän itse esittää improvisaation soittimella tai laulaen kuorolle. Useat johtajat käyttävät improvisaatioleikkejä tai icebreaker-harjoituksia harjoituksen lämmittelyvaiheessa.

Saata ryhmäsi musiikin rytmeihin kannustamalla heitä aktiivisesti liittymään improvisaatiojaksoihin. Improvisaatio saattaa onnistua paremmin, jos ryhmällä on yhteinen tasainen pulssi, jonka pohjalta yksittäiset laulajat tai pienet ryhmät improvisoivat. Musiikillisesti kokemattoman ryhmän on ehkä vaikeampi tehdä vapaata improvisaatiota, mutta kontrolloitu ja johdettu improvisaatio kehittää ryhmän luovuutta ja aktivoi laulajia.

Lähteet

Ohjelmistolähteitä löytyy monesta paikasta.

Internetistä löytyy kattavia sivustoja kuten Musicanet⁵, CPDL (Choral Public Domain Library) tai IMSLP (International Score Library Project). Sing Me In -hankkeen oma ohjelmisto-opas voi myös olla hyödyllinen, kun etsit kuorollesi sopivaa ohjelmistoa. Monet kuoronjohtajat käyttävät omia kuoronjohtajaverkostojaan eri maissa etsiessään kuoroilleen ohjelmistoa. Kuten jo edellä mainittiin, täysin hyväksyttävä tapa löytää ohjelmistoa on pyytää lauluja kuoron laulajilta. Voi olla, ettei laulajilla ole lauluista nuotteja, mutta he saattavat tietää, mistä nuotteja voisi etsiä.

⁵ Musicanetin, Sing Me In -hankkeen yhteistyökumppanin sivuilta löytyy Sing Me In -hankkeeseen liittyvää ohjelmistoa. Kirjoita hakukenttään singmein!

4. luku Harjoitusten johtaminen

Pakolaiskuoron harjoitukset ovat luonteeltaan aivan erilaisia kuin tavallisen kuoron harjoitukset. Tämä ilmenee monin tavoin esimerkiksi siinä, ovatko pakolaiset tulleet laulamaan vapaaehtoisesti vai eivät. Normaalisissa tilanteissa kuorolaiset tulevat kuoron harjoituksiin omasta halustaan. Näin ei kuitenkaan aina ole pakolaiskuorojen kohdalla. Pakolaiskuorossa voi olla, etteivät laulajat ole tulleet kuoron harjoituksiin vapaaehtoisesti. Tämä saattaa johtaa koulumaiseen tilanteeseen, jolloin opiskelijan on pakko istua ja laulaa vaikka ei haluaisikaan. Pakolaiskeskuksen johtaja on saattanut tehdä päätöksen nuoren osallistumisesta kuorotapahtumaan osana keskuksen sosiaalistamisprosessia. Toinen seikka, joka voi vaikuttaa kuorosi luonteeseen on, että jotkut laulajista voivat uskontonsa takia olla vieraantuneet laulamista. Jos tällaisia tilanteita tulee vastaan, niihin pitää suhtautua varovaisesti ja käyttää paljon aikaa laulamisen motivaation kehittämiseen.

Joissakin tapauksissa pakolaiset saattavat osallistua vapaaehtoisesti, mutta heillä saattaa olla rajallinen kokemus tai ei kokemusta ollenkaan kuorossa laulamista. Siksi johtajan on keskityttävä siihen, miten suunnittelee harjoitukset tehokkaiksi, jotta saadaan mahdollisimman paljon aikaa lyhyessä ajassa. Yleisohjeena sanottakoon, että tämän tyyppisessä kuorossa mitään ei tapahdu suunnitelmien mukaan, koska mukana on niin monta tekijää, joita johtaja ei voi kontrolloida, esimerkiksi työskentelyaika, motivaatio, saatavuus, laulajien taidot jne.

Harjoituksiin valmistautuminen

Kuten aina, ensin täytyy löytää hyvä harjoitustila. Pakolaiskeskuksissa ei yleensä ole tilaa, joka olisi tarkoitettu musiikkitoimintaan. Jos löydät tilan, jossa on tasainen lämpötila, hyvä valaistus ja tarpeeksi tuoleja laulajien istua, niin olet jo päässyt hyvään alkuun. Ohjelmisto-osiossa sanottiin, että säästyksellisillä lauluilla päästään nopeammin hyviin tuloksiin musiikillisesti. Jos johtaja päättää käyttää säästystä, on hyvä olla yhteyksissä mahdolliseen säästäjään etukäteen. Johtajan täytyy miettiä logistiikkaakin. Esimerkiksi jos säästysväline on kosketinsoitin, johtajan olisi hyvä varmistaa, onko keskuksella oma soitin vai pitääkö soitin tuoda paikalle erikseen. Joissain tapauksissa jopa

sähköjohdot ja jatkojohdot voivat olla ongelma.

Harjoitusten logistiikkaan liittyy myös se, että kun olet löytänyt sopivan tilan, täytyy seuraavaksi luoda pysyvät olosuhteet. Ruoalla ja juomalla on tässä tärkeä rooli. Ravinnon saaminen saattaa olla jollekin motivaatiotekijä. Ruoan ja juoman tuominen paikalle paikallisin voimin saattaa myös auttaa vahvemman ryhmadynamiikan luomisessa. Sosiaalinen yhdessäolo ei ole pois harjoitusajasta, vaan aivan päinvastoin, ryhmä hyöttyy sosiaalisesta yhdessäolosta.

Miten aloitat

Monet kuoronjohtajat sanovat, että harjoitus on hyvä aloittaa icebreaker-harjoituksella. Ryhmä on luultavasti organisoimaton eikä keskity kunnolla. Niinpä on hyvä keskittää heidän huomionsa johonkin, ennen kuin aloitat musiikin tekemisen. Toisaalta ryhmän huomion voi keskittää myös aloittamalla musiikin tekeminen heti, mutta silloin laulun pitäisi olla helppo laulaa. Pidemmälle edistyneiden ryhmien kanssa aloituslaulu voi olla vaikka jokin lauluista, joita laulettiin edellisessä harjoituksessa. Alkeisryhmät voisivat aloittaa jollain kotimaasta tutulla laululla. Tavalliset icebreaker-harjoitukset, joissa ei ole musiikkia, voivat toimia myös, kunhan ohjeita on helppo noudattaa. Kieliongelmiensa vuoksi ohjeiden tulee olla yksinkertaisia ja helposti ymmärrettäviä. Eli, jos tavallisen kuoron icebreaker-harjoituksen ohjeistus on liian monimutkainen, jaa ohje pienempiin, helpommin ymmärrettäviin osiin. Tarkoituksena on auttaa ryhmää keskittymään ennen kuin käydään käsiksi harjoituksen lauluihin.

Varmista, että harjoituksen materiaali on ryhmällesi sopivaa

On hyvin tärkeää, että käyttämäsi symbolit ja selityksesi eivät loukkaa ketään ryhmässä. Tämänkin takia on oleellista, että tarkistat huolellisesti, että valitsemassasi ohjelmistossa ei ole kappaleita, jotka saattavat aiheuttaa odottamattomia psykologisia lieveilmiöitä. Olet esimerkiksi valinnut ohjelmistoon nätin, viattoman ja helpon laulun laivoista ajattelematta, että monet kuorolaisistasi ovat viettäneet pitkiä aikoja merellä kaameissa olosuhteissa ja ovat saattaneet menettää perheenjäseniään tai ystäviään laivalla – laivalaulu ei ehkä sittenkään ollut hyvä valinta. Ohjelmistoa valitessa pitäisi ottaa huomioon myös mahdolliset traumaattiset kokemukset ja niihin liittyvät mielikuvat.

Yhteisen kielen ja elekielen luominen

Monet esimerkkiprojektit ovat paljastaneet, että pakolaiset eivät ole tottuneet länsimaiseen johtamiseen ja sen elekieleen. Siksi saattaakin olla hyvä, että muokkaat johtamistasi etkä pitäydy klassisessa johtamistekniikassa. Johtaminenkin on viestintää, ja hankkeen aikana johtaminen muokkautuu ryhmän tarpeiden mukaan. Usein yhteisen johtamistavan ja -kielen luominen yhdessä kuoron kanssa parantaa esim. yhteenkuuluvaisuuden tunnetta. Yhteisen elelistan tekeminen on aivan välttämätöntä erityisesti silloin, kun työskentelet lapsikuoron kanssa. Elekielen käyttö toimii tavallaan oikotienä harjoituksissa. Eleitä voi kehittää esimerkiksi viestimään seuraavia asioita: alusta, tahtinumeron X, tekstillä tai ilman tekstiä, liikkeen kanssa tai ilman, hyppää laulun loppuun, toista perässäni jne. Kun mietitään pakolaiskuorojen kieliongelmiä, niin elekielen kerääminen on hyvä aloittaa heti ensimmäisissä harjoituksissa, jotta ihmiset oppisivat ymmärtämään, mitä johtaja tarkoittaa. Se säästää aikaa ja välttyt selittämästä eri kielillä, mitä milloinkin tarkoitat. Harjoitukset pitäisi vetää tehokkaasti ja kiinnostavasti, jotta laulajat pysyvät hereillä ja motivoituneina.

Johtamistekniikasta harjoituksissa

Kuten yllä kerrottiin, yhteisen elekielen luominen muokkaa johtamistasi kuoron tarpeiden mukaan. Tarpeet kuoroissa saattavat olla erilaisia ja johtamistekniikkasi jokaisen ryhmän mukainen, mutta tärkeintä johtamisessa on joka tapauksessa selkeä kommunikaatio. Monet johtajat suosittelvat joustavuutta; älä pitäydy pakosta jossain tietyssä johtamistekniikassa. Matkiminen on osoittautunut toimivaksi harjoitustekniikaksi monissa kuoroissa. Kun käytät kutsu-vastaus-metodia, pitäydy suorassa rytmissä käyttäen käsiä, jalkoja tai pianoa. Joissain tapauksissa melodian rytmin taputtaminen laulaessa auttaa. Monet johtajat käyttävät liikettä apuna melodian ja sanojen muistamisessa.

Kieli

Jos ryhmä on kielellisesti suhteellisen yhtenäinen, voi harjoituksissa kääntää laulujen tekstit yhteiselle kielelle.

Norjalaisissa hankkeissa on huomattu, että norjankielisten tekstien kääntäminen pakolaisten äidinkielelle on aina vahvistanut siteitä musiikkiin. Huomio kuitenkin tekstejä kääntäessä, että työn tekee syntyperäinen puhuja. Näin vältetään käänösvirheitä ja vääryimmäryksiltä.

Kuten aikaisemmin on todettu, sinun ei tarvitse puhua pakolaisten kanssa samaa kieltä pystyäksesi kommunikoidaan. Yksi hankkeista muistuttaa meitä siitä, että musiikki on universaali kieli. Samaisen hankkeen kuoronjohtaja kuitenkin käytti ajoittain tulkkia, koska hankkeessa oli niin paljon käytännön yksityiskohtia, joiden viestiminen ryhmälle vaatii kääntämistä. Tutkimuksen tulokset osoittavat, että yleensä kääntäminen ei hankkeissa ole ongelma, koska melkein kaikista ryhmistä löytyy joku jäsen, joka pystyy kääntämään joko englanniksi tai suoraan paikalliselle kielelle.

Joissain tapauksissa kieli voi osoittautua todelliseksi ongelmaksi. Erästä norjalaisesta projektista kerrottiin, että kuorossa oli ryhmä nuoria, joilla oli seitsemän eri äidinkieltä ja huono norjan tai englannin kielen taito. Nämä ihmiset olivat asuneet Norjassa vasta muutaman kuukauden, ja jotkut heistä olivat juuri saapuneet Norjaan. Heidän kanssaan ei voinut kommunikoida yhteisen kielen kautta. Johtaja päätti käyttää kaikumetodia pääopetuskeinonaan ja puhua mahdollisimman vähän harjoitusten aikana käyttäen mahdollisimman paljon kehon kieltä harjoituksissa.

Haasteelliset tapaukset

Pakolaiskuoron johtamisessa saattaa nousta esiin muitakin haasteita johtuen kulttuuritaustojen erilaisuudesta tai ryhmänsisäisistä eroavaisuuksista. Esimerkiksi istanbulilaisen pakolaiskuoron Tarlabası Toplum Merkezin johtaja kertoo vaikeuksista, jotka johtuvat eroista kulttuuritaustoista:

”Suurimmalla osalla lapsista ei ole korvaa musiikille. Yritän opettaa heitä toimimaan yhdessä, kuuntelemaan toisiaan ja tuottamaan ääntä harmonisesti. Joskus opetan heille musiikin perusasioita, kuten nuottien nimiä ja erilaisia rytmejä. Soitan malliksi pianolla, jotta he oppisivat erottamaan ääniä, improvisoimme ja leikimme. Leikimme ja teemme rytmisiä harjoituksia, joissa he voivat tarkkailla mitä teen. Nyt he ovat tottuneet äänen lämmittelyyn ja hengitysharjoituksiin. Ohjelmistomme koostuu lastenlauluista ja helpoista kuorolauluharjoituksista, joissa on mukavia melodioita ja joissa ei ole mitään poliittista, uskonnollista tai kansallista elementtiä. He osaavat laulaa yksinkertaisia kaanoneita lähes oikealla rytmillä, mutta valitettavasti vielä epävirallisesti, jopa monofoniset laulut. Joillekin laulajille laulaminen on helppoa, mutta toisille kovin haasteellista.”

Johtajat, jotka työskentelevät eri kulttuureista tulevien ihmisten kanssa, kohtaavat odottamattomia haasteista. Toisessa ARCAMin (The Research Centre on Asylum and Migration) hankkeessa eräs naispuolinen johtaja kertoo vaikeuksistaan näin: ”Aluksi he eivät hyväksyneet minua johtajakseen, koska olen nainen.” Toisessa tapauksessa afganistanilaisessa nuorisokuorossa täsmällisyys, tai oikeammin sen puute, nousi suureksi ongelmaksi. Johtaja oletti kuorolaisten tulevan paikalle täsmällisesti sovittuun aikaan, ja koska kuorolaisten aikakäsitys ajoissa olemisesta oli täysin erilainen, he olivat aina myöhässä. Harjoitus ei koskaan voinut alkaa sovittuna aikana, koska kuorolaiset alkoivat silloin vasta saapua paikalle, koska näin oli tapana tehdä heidän omassa kulttuurissaan.

Eräässä toisessa afganistanilaisessa kuorossa, poikakuorossa nimeltä U18, oli pari laulajaa, jotka säännöllisesti häiritsivät kuoron harjoituksia. Johtaja kertoo tilanteesta näin:

”Eräässä toisessa hankkeessani, jossa opetin kahtakymmentä alle 18-vuotiasta afgaanipoikaa, muutamalla pojalla oli asenneongelma, klassinen bad ass -asenne, ja voimakas tarve toimia ryhmän alfapoikana. Tällaisessa ilmapiirissä oli haastavaa opettaa musiikkia ja työskentelyni keskeytettiin jatkuvasti ja jouduin asettamaan musiikin tekemisen toiselle sijalle. Ryhmän dynamiikka oli hyvin erilainen kuin missä olin tottunut työskentelemään, ja jouduin mukauttamaan opetustyylini ryhmälle sopivaksi esimerkiksi lisäämällä harjoitteisiin liikettä ja pitämällä enemmän lyhyitä taukoja jne.”

Kun johtaja joutuu kasvokkain näinkin ainutlaatuisten tapausten kanssa, on tärkeätä, että hän on luova, positiivinen ja konstruktivinen koko ryhmän suhteen. Johtajien tulee olla rohkeita ja pyrkiä löytämään innovatiivisia ratkaisuja vastaaviin ongelmiin. On johtajan työ rakentaa kuorosta harmoninen yhteisö ja hoitaa kaikki eroavaisuudet siten, että niitä voidaan jossain vaiheessa käyttää kuoron yhteiseksi hyväksi. Tullakseen toimeen vastaavissa tilanteissa johtajat voivat etsiä inspiraatiota monista lähteistä, vaikka omista sosiaalisista verkostoistaan ja johtamista

käsittelevästä kirjallisuudesta. On tärkeätä muistaa, että sinä johtajana et ole ainut, joka painii näiden ongelmien kanssa ryhmässä. Pysy rauhallisena ja ryhdy etsimään tilanteelle ratkaisuja. Puhu kollegojesi kanssa tai vaikka googleta asia.

Johtajan rooli

Pakolaishankkeissa kuoronjohtajalla on monta eri roolia. Kuoronjohtaja ei ole vain ryhmän taiteellinen johtaja vaan myös ryhmän johtaja, järjestelijä, motivoija, tiiminrakentaja ja joskus vain hyvä kuuntelija. Musiikki saattaa joissakin tapauksissa olla vain pieni osa heidän velvollisuuksistaan verrattuna kaikkiin käytännön tehtäviin, joita heidän täytyy tehdä.

Monet johtajat kertovat, että heidän jokapäiväinen työnsä pakolaiskeskuksissa muodostuu lähinnä järjestelytehtävistä. Näissä tapauksissa johtaja työskentelee enemmän ryhmänjohtajana kuin taiteellisena johtajana. Ankara Refugee Choirin johtaja kertoo, että hänen perustehtävissään kuorossa on paljon logistisia tehtäviä. Hänen täytyy mahdollistaa kuorolaisten saapuminen kuoron harjoituksiin ja sieltä takaisin kotiin. Kun häneltä kysyttiin harjoitustyöskentelystä, hän kertoi, että paljon aikaa kuluu kurinpitoon. Hänen kokemuksensa perusteella pakolaisilla on joskus taipumusta olla aggressiivisia toisiaan kohtaan, ja siksi johtajan täytyy olla vahvaluonteinen.

Monet kokemukset osoittavat, että kuoroprojektit onnistuvat paremmin, jos kuorolaisille syntyy tunneside johtajaan. Koska pakolaisten kanssa tehtäviä projekteja ei tehdä puhtaasti musiikintekemistarkoituksessa, johtajan taiteelliset luonteenpiirteet joutuvat sivurooliin. Paljon suurempaan rooliin nousee johtajan kyky yhdistää ryhmä ja saada ryhmä uskomaan musiikin sovitteluun voimaan.

Monissa hankkeissa on myös huomattu, että johtaja joutuu käyttämään enemmän aikaa kuorolaisten kanssa henkilökohtaisella tasolla. Tähän voi olla syynä se, että pakolaisilla on enemmän henkilökohtaisia tarpeita, joista he haluavat kertoa johtajalle tai yksinkertaisesti he saattavat tarvita enemmän logistista ja psykologista apua ryhmän johtajalta. Siksi pakolaiskuoron johtajan on oltava valmis kuuntelemaan kuorolaisiaan enemmän kuin normaaleissa kuoroissa.

5. luku Esiintyminen

Esiintymisen tärkeys vaihtelee paljon pakolaishankkeissa. Monissa hankkeissa esiintymistä pidetään toisarvoisena, tärkeämpi tavoite on ryhmämuodostus. Esiintyminen yleisön edessä ei siis ole välttämätöntä pakolaiskuorohankkeissa. Säännölliset tai epäsäännölliset harjoitukset, työpajat tai sessiot riittävät hankkeiden tarpeiden täyttämiseen. Joidenkin mielestä esiintyminen on tärkeää, ja näissä hankkeissa esiintyminen on kiinteä osa prosessia ja sillä on omat etunsa projektille.

Onko esiintyminen välttämätöntä?

Hankkeissa, joissa esiintymistä ei pidetä välttämättömänä, esitetään, että hankkeen tärkein tavoite on helpottaa yhdessä laulamisen tekemistä. Kun nuoret pakolaiset laulavat yhdessä, heillä on mahdollisuus paeta traumaattisia kokemuksiaan ainakin tunnetasolla. Ehkä hankkeen ei tarvitse päättyä konserttiin. Joidenkin järjestäjien mielestä hanke ilman esiintymistä on ajan ja vaivan haaskaamista. Toiset sanovat, että tässä kontekstissa, varsinkin jos työskennellään pienten lasten kanssa, esiintyminen ei ole tärkeää. Eräs johtaja Mysebusta kertoi, että esiintymistä ei edes voinut suunnitella, koska ei tiedetty, asuisivatko nuoret vielä paikkakunnalla projektin päättyessä. Jatkuvuuden varmuuden puutteen takia on vaikea sitoutua esiintymisen järjestämiseen.

Toisaalta hankkeissa, joissa esiintymistä priorisoidaan, väitetään, että sillä on omat etunsa hankkeelle. Monesti esiintyminen motivoi kuoroa harjoittelemaan ryhmänä. Esiintymistä varten harjoitellessaan kuoro on keskittyneempi, koska kuorolla on yhteinen tavoite. Kuoron yksittäisten laulajien itsetunto ja itsekunnioitus kasvavat, kun he tuntevat harjoitusten ja esiintymisen kautta saavuttavansa päämääränsä ryhmän kanssa. Kuorolaiset saavat onnistumisen tunteen, ja se on tässä tärkeintä. Lisäksi, koska esiintyminen melko varmasti tapahtuu muitten pakolaisten edessä pakolaiskeskuksessa, kuorolaiset pystyvät jakamaan työnsä tulokset vertaisryhmänsä kanssa. Esiintyminen saattaa toimia myös lahjana ystäville ja läheisille. Läheiset voivat myötäelää esiintymisen ja saada kohottavan kokemuksen. Onnistunut esitys voi tuoda kuoroon lisää laulajia. Jos yleisöpohja on

laajempi, esiintyminen voi toimia pakolaisten tilanteen ja kokemusten tietoisuuden edistäjänä.

Joidenkin kokemusten mukaan esiintyminen lavalla ihmisten edessä kohottaa laulajien itsetuntoa ja suosionosoitukset saattavat olla lapselle ne ensimmäiset hänen elämässään. Tilanne voi monelle olla mullistava. He voivat myös kokea saavansa enemmän kunnioitusta, koska ovat esiintyneet yleisölle.

Mikä on haasteellista?

Suurin haaste, kun valmistellaan esitystä, on kuorolaisten säännöllinen osallistuminen. Ryhmän koostumus harjoituksissa saattaa vaihdella johtuen lähinnä pakolaisten perustarpeista ja pakolaiskeskusten luonteesta. Osa kuorolaisista ei ehkä voi edes tulla esiintymiseen, koska joutuvat hoitamaan omia käytännön asioitaan. On myös mahdollista, että suurin osa kuorolaisista ei ole koskaan aikaisemmin laulanut kuorossa, ja siksi heille länsimainen harjoitusmentaliteetti on outo. Lavalle meno ja sieltä lähteminen, yleisön edessä seisominen, kumartaminen esityksen jälkeen ja ramppikuume ovat kaikki asioita, jotka täytyy käsitellä yksitellen harjoitusprosessin aikana.

On myös tärkeää ottaa huomioon, että esiintyminen nostaa hankkeen kuluja. Esiintymisen erilaiset tarpeet (soittajat, esiintymisasut, tekniset tarpeet, tilavuokra jne.) saattavat vaikuttaa hankkeen budjettiin paljonkin. Esiintymisessä olisi myös hyvä olla yleisöä, mikä on yksi asia, joka hankkeessa täytyy ottaa huomioon.

Miten ratkaista ongelmat?

Kuorolaisia voi harjoituttaa konserttia varten luomalla konserttitilannetta muistuttavat olosuhteet harjoituksissa. Esimerkiksi osa kuorosta voi esiintyä muille kuorolaisille. Täten luodaan esiintymistilanne ja tutustutetaan kuorolaiset lavalla olon psykologiseen tilanteeseen. On täysin ymmärrettävää, että esiintyminen ei musiikillisesti välttämättä ole kovin korkeatasoinen. Tämä on musiikin tekemisessä täysin luonnollista, ja kukaan ei odota, että esiintyminen olisi musiikillisesti täydellinen. Ryhmän johtaja ei voi vaikuttaa joihinkin tilanteisiin ollenkaan. Kukaan ei esimerkiksi pysty vaikuttamaan siihen, ettei kuorolainen tule harjoituksiin jonkin käytännön asian hoitamisen takia. Nämä tosiasiat täytyy vain hyväksyä.

Esiintymisen talouteen vaikuttavat asiat täytyy hoitaa huolellisesti. Koska hankkeen tavoitteena ei ole tuottaa lisää rahaa tai lisätä kuluja, johtajan täytyy löytää luovia ratkaisuja budjettiongelmiinsa. Yksi toteuttamiskelpoinen tapa on tarjota esitystä pakolaiskeskuksen muille pakolaisille. Toinen tapa on ottaa yhteyttä pakolaiskeskusta tukeviin poliittisiin ja yksityisiin instansseihin ja pyytää heiltä apua.

Missä esiintyä?

Esiintymispaikalle tulisi päästä helposti, ja sen tulisi olla sellainen, jossa kuorolaiset tuntevat olonsa turvalliseksi. Konsertin järjestäminen kirkon tiloihin ei ole mahdollista, jos kuoron muslimit sitä vastustavat. Tällaisissa tapauksissa neutraalit konserttipaikat kulttuurikeskuksissa ja kouluissa tulevat kysymykseen. Esiintymispaikan tulisi olla melko lähellä pakolaiskeskusta, jotta ei synny kuljetusongelmaa ja koska pakolaiskeskuksen ihmiset saattavat haluta tulla konserttiin. Voi olla, että pakolaiset eivät halua matkustaa kovin kauas väliaikaisista kodeistaan. On tärkeää järjestää pakolaisille ilmainen kuljetus konserttipaikalle. Konserttipaikka, johon ei tarvita kuljetusta ollenkaan, on vielä parempi. Monissa hankkeissa konserttipaikkana on ollut koulu, kulttuurikeskus tai pieni konserttisali, mutta esiinnytty on myös kirjastoissa ja yleishyödyllisten järjestöjen tiloissa.

Miten saada yleisöä paikalle?

Helppoin ja yksinkertaisin tapa saada yleisöä on kutsua muut pakolaiset konserttiin. Muihin pakolaisiin on helppo saada yhteys ja kuorolaiset voivat arvottaa työn, jonka ovat tehneet jakamalla sen kanssaihmistensä kanssa. Esiintyminen pakolaiskeskuksessa tai -asuntolassa pitää myös kulut kurissa. Toinen mahdollinen yleisö on lähinaapuriston ihmiset. Silloin konsertin tarkoituksena on luoda lämpimät suhteet paikallisten ja pakolaisten välille. Paikallisten viranomaisten kutsuminen konserttiin saattaa auttaa hankkeen tunnustamisessa ja saattaa samalla saada päättäjät tukemaan vastaavia projekteja.

Mitä esiintymiseltä voi odottaa?

Pakolaiskuorohankkeen konsertti on melko varmasti erilainen kuin normaali kuorokonsertti. Musiikillinen lopputulema vaihtelee edellä käsiteltyjen tekijöiden takia, ja sitä ei tule pitää arvostelukriteerinä konsertin onnistumiselle. Mutta yksi motivoiva tekijä on kuitenkin laadukkaan esiintymisen tekeminen yhdessä.

Eräs johtaja selitti, että kuri yhdistettynä myötätuntoon ja ymmärrykseen ovat viime kädessä onnistuneen esityksen avainelementit. Kun on näin paljon haasteita, ei ole helppoa harjoituttaa ryhmää konserttikuntoon. Monista hankkeista vakuutetaan, että jotkut kuorolaiset eivät koskaan käy harjoituksissa säännöllisesti, joitakin on vaikeata saada harjoituksiin säännöllisesti ja joskus laulajat vain yllättäen ilmestyvät takaisin harjoituksiin, mikä saattaa vaikuttaa jo sovittuihin asioihin kuorossa. Joskus kuorolaiset eivät ilmesty konserttiinkaan. Älä siis aseta konsertille kovin korkeita tavoitteita. Elä vain mukana ja nauti kokemuksesta.

Lähteitä

- Lataa muut Sing Me In -hankkeen käsikirjat hankkeen kotisivulta:
 - Sing Me In: maahanmuuttajataustaisten nuorten ottaminen mukaan olemassa oleviin kuoroihin
 - Sing Me In: työskentely kouluympäristössä
 - Sing Me In: ohjelmisto-opas

[Muuta maahanmuuttajiin liittyvää materiaalia:](#)

<https://www.ietm.org/en/publications/creation-and-displacement-developing-new-narratives-around-migration?platform=hootsuite>

Mapping Creation and Displacement (julkaistu yhteistyössä CAE:n kanssa)

[Mapping "Creation and Displacement: developing new narratives around migration"](#)

Annex-yhteistyöprojektit, hankelista

[Annex listing 141 artistic projects and initiatives dealing with refugees and migration](#)

Canas, Tania. RISE 2017. "10 Things You Need To Consider If You Are An Artist – Not Of The Refugee And Asylum Seeker Community- Looking To Work With Our Community" <http://riserefugee.org/10-things-you-need-to-consider-if-you-are-an-artist-not-of-the-refugee-and-asylum-seeker-community-looking-to-work-with-our-community/>

Dunderovic, Igor. Ballade.no 2017, "Musikk i mottak og danser med ulver" <http://www.ballade.no/sak/musikk-i-mottak-og-danser-med-ulver/>

UNHCR 2017a. "Figures at a Glance – Statistical Yearbooks", <http://www.unhcr.org/figures-at-a-glance.html>

UNHCR 2017b. "Global Trends - Forced Displacement in 2016". <http://www.unhcr.org/globaltrends2016/>